

ISSN : 0125 - 2577

ลานจันทร์

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2545)

หอสมุด พระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง
และภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เวลาใช้ขีดจำกัด
ห้องสมุด 24 ชั่วโมง

ชื่อวารสาร : ลานจันทร์

ISSN: 0125-2577

กำหนดออก : ราย 6 เดือน

เจ้าของ : หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง และ
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วัตถุประสงค์: 1. เพื่อเผยแพร่วิทยาการความรู้และความเคลื่อนไหวในสาขาวิชา
บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้/ความก้าวหน้าทางวิชาการ
3. เพื่อประชาสัมพันธ์ผลงานของหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์
สำนักหอสมุดกลาง และภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ที่ปรึกษา: ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี นิลกรณ์)
รองผู้อำนวยการ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร
(อาจารย์ประเทือง วิรุฬห์เพชร)
หัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
(อาจารย์จตุรรัตน์ ช่างทอง)
หัวหน้าหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร
(นางกาญจนา สุคนธมณี บรรณารักษ์เชี่ยวชาญ 9)

บรรณาธิการ: สมปอง มิสลิตะ

กองบรรณาธิการ:

กาญจนา	กรรเจียกพงษ์	จันทร์เพ็ญ	กลุ่มใจขาว
สุستی	ดอกพรม	ภาณุวัตร	เสถียรวัฒน์ชัย
ยุพดี	จารุทรัพย์	รุ่งทิวา	ชลิบเงิน
เอกอนงค์	ดวงจักร์	พนิดา	อินทร์เผือก

ปก: ปัญญา พุพะเนียด

ติดต่อเป็นสมาชิก:

หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

โทรศัพท์/โทรสาร : 034-255092

e-mail: snc_lib@su.ac.th

web site: <http://www.snamcn.lib.su.ac.th>

ถ้อยแถลง

เวลาใช้ขีดจำกัด ห้องสมุด 24 ชั่วโมง คือความพยายามที่จะตั้ง “ชื่อ” เพื่อสะท้อนความเป็นหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้เปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 8.30 น. จนถึง 22.00 น. มาช้านานตั้งแต่ พ.ศ.2522 จวบจนกระทั่งเมื่อ พ.ศ.2545 ก็ได้เริ่มเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง แม้จะเป็นการให้บริการในระยะสั้นๆ แต่ก็ถือเป็นก้าวแรกที่เราดำเนินการอย่างระมัดระวัง เหมาะกับสภาพของมหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

ท่านนายกรัฐมนตรี ฯพณฯ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้กล่าวถึง “ห้องสมุดมีชีวิต” ไว้ในหลายๆ ที่ หลายวาระ กองบรรณาธิการคิดว่ามีประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านจึงขอเสนอปาฐกถาเรื่องแนวคิดเรื่องสถาบันพัฒนาความรู้แห่งชาติ ในฉบับนี้ด้วย

ต่อมากระทรวงวัฒนธรรม ได้จัดสัมมนาเรื่อง *การบริหารการจัดการห้องสมุดในมิติใหม่* เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 “ลานจันทร์” ก็ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากคุณยุพดี จารุทรัพย์ บรรณารักษ์ชำนาญการระดับ 8 มาช่วยสรุปบางส่วนบางตอนได้อ่านกัน

แม้ “ลานจันทร์” จะออกช้า จนเพื่อนฝูงขนานนามว่าจวนจะเป็น “ลานจอด” แต่ขอรับรองว่าเนื้อหาของเรามีมุมมองที่แปลกๆ ออกไป และ “ลานจันทร์” ยินดีรับบทความจากพี่น้องเพื่อนทั้งในและนอกวงการ

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
แนวคิดเรื่องสถาบันพัฒนาความรู้แห่งชาติ ฯพณฯ พล.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร	1-7
การบริหารการจัดการห้องสมุดในมิติใหม่ ยุพดี จารุทรัพย์	8-13
เปิด 24 ชั่วโมง จริงๆ ด้วย นะเออ ! สมปอง มีสสิตะ	14-16
ห้องสมุด 24 ชั่วโมง: หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร กาญจนา สุคนธ์มณี	17-22
การให้บริการ ณ ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร จันทร์เพ็ญ กล่อมใจขาว	23-31

แนวคิดเรื่องสถาบันพัฒนาความรู้แห่งชาติ

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร*

วันนี้เป็นวันสำคัญวันหนึ่งของประเทศที่เรามารวมกันที่นี่ เพื่อที่จะระดมความรู้และประสบการณ์ เพื่อที่จะมาสร้างสถาบันพัฒนาความรู้แห่งชาติและจะมาสร้างมิติใหม่แห่งการพัฒนาการอ่าน การรัก การอ่าน การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ให้แก่เยาวชนของเรา

ในขณะที่ช่วง 3 เดือนนี้ เป็นช่วง 3 เดือนแห่งการประกาศสงครามกับยาเสพติด ซึ่งทำลายอนาคตและทำลายสมองเยาวชนของชาติ และในห้วงนี้เรากำลังทำอีกมิติหนึ่งเพื่อที่จะสร้างเยาวชนของชาติที่ไม่ตกเป็นเหยื่อของยาเสพติดทั้งหลายให้อยู่ในสังคมนี้อย่างมีความสุข อยู่อย่างมีความรู้เพื่อเตรียมตัวเองให้เข้าสู่สังคมฐานความรู้

วันนี้ประเทศไทยมีจุดด้อยหลายเรื่องที่เราต้องแก้ แต่ที่แก้ไม่ได้ก็อาจจะเป็นเพราะว่าการเมืองไม่มีความต่อเนื่อง หรือการเมืองที่คิดถึงการเลือกตั้งครั้งต่อไป (NEXT ELECTION) มากกว่าคนรุ่นต่อไป (NEXT GENERATION) เพราะฉะนั้น วันนี้โอกาสที่การเมืองจะนึกถึง NEXT GENERATION โอกาสที่พวกเรา กำลังถูกภัยที่ใกล้ตัวเข้ามาจีว่าสังคมไทยกำลังอันตราย เรากำลังจะเข้าสู่สังคมฐานความรู้ที่มีความรู้ในลักษณะท่องจำ ความรู้ในลักษณะที่บูรณาการไม่เป็น ความรู้สำหรับคนที่ไม่ค่อยจะเรียนรู้ตลอดชีวิต ความรู้ที่คิดว่าเรียนจบปริญญาได้ใบประกาศนียบัตรมา 1 ใบ ตริ โท หรือเอกก็แล้วแต่ เป็นสิ่งที่การันตีชีวิตทั้งชีวิตแล้ว ซึ่งเป็นความคิดที่ผิดและใช้ไม่ได้อีกแล้วในโลกยุคใหม่

โลกยุคใหม่เราต้องการคนซึ่งจบหรือไม่จบอะไรก็ได้ แต่ชีวิตต้องรักการเรียนรู้ และพัฒนาตัวเอง ได้ตลอดชีวิต นั่นคือสิ่งที่สำคัญ คนที่จบแล้วไม่เรียน กับคนที่ไม่จบแล้วเรียนไม่เลิก ผมยังเลือกคนที่ไม่จบแต่เรียนตลอดชีวิตมากกว่า คนที่จบแล้วไม่เรียนต่อแล้วสำคัญตัวผิดคิดว่าตัวเองรู้มากแล้ว และไปครอบงำความคิดของคนอื่นนั้นอันตรายยิ่งกว่าใดๆทั้งสิ้น ซึ่งผมอยากให้เห็นสังคมไทยเป็นสังคมที่สร้างบรรยากาศแห่งการใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้กับคนไทยทั้งชาติ

* ปาฐกถาของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีเรื่อง “แนวคิดเรื่องสถาบันพัฒนาความรู้แห่งชาติ” ในโอกาสเป็นประธานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “มิติใหม่ : ระบบหนังสือสาธารณะ” ณ วิเทศสโมสร กระทรวงการต่างประเทศ วันพุธที่ 19 มีนาคม 2546 เวลา 09.00 น.

เรื่องอินเทอร์เน็ตก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ทำไมอินเทอร์เน็ตจึงมีปัญหาเกี่ยวกับเยาวชนไทยในระดับที่สูงกว่าระดับของเยาวชนในต่างประเทศ ก็เพราะเราสอนเยาวชนของเราไม่ให้ใฝ่เรียนรู้ บังคับให้เขาท่องจำ เขาจึงไม่ชอบอ่านหนังสือ ไม่รักการอ่าน อินเทอร์เน็ตเป็นสังคมที่ต้องรักการอ่านจึงจะเกิดประโยชน์ ถ้าสังคมไม่รักการอ่าน สังคมรักความสุข ซึ่งคงไม่มีใครห้ามไม่ให้สิ่งที่ไม่ดีมาอยู่ในอินเทอร์เน็ตได้ทั้งหมด แต่แน่นอนว่าตัวเลือกของคนอยู่ที่วัฒนธรรมที่คนเหล่านั้นสั่งสมมา แต่ถูกสังคมนวัตกรรมที่ผิดก็จะไปสู่สิ่งที่ผิด นี่คือนิสัยที่ใหญ่ในวันนี้ต้องตระหนักและเสียสละ

ต้องเริ่มต้นที่ตัวเราเอง ต้องปรับตัวเราเองให้เป็นคนใฝ่รู้ใฝ่เรียนจึงจะถ่ายทอดความใฝ่รู้ใฝ่เรียนนี้ไปให้เด็กได้ แต่ถ้าผู้ใหญ่ไม่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนเสียเองแล้วอย่าหวังว่าจะถ่ายทอดความใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้กับเด็กได้ เด็กวันนี้ฉลาดมาก คำพูดของผู้ใหญ่ทุกคำเด็กนำไปวิเคราะห์แต่ละจะพูดหรือไม่พูดเท่านั้น เพราะฉะนั้นสิ่งที่มาจากใจของผู้ใหญ่ เด็กรู้ว่าใจของผู้ใหญ่คิดอย่างไร เพราะฉะนั้นการที่จะไปแนะนำเด็กในวันนี้ ผู้ใหญ่จะต้องปรับตัวเองก่อน ต้องทุ่มเทหัวใจก่อนว่าวันนี้เราพร้อมหรือยังที่จะใฝ่เรียน ไม่มีอะไรที่จะสายเกินเรียน

วันก่อนผมเห็นคนอายุ 60 กว่าปีไปเรียนอินเทอร์เน็ต ผมชื่นชมมากเพราะว่าในอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นห้องสมุดโลก มีอะไรอีกมากมายที่เราสามารถเข้าไปท่องและเรียนรู้และสนุกกับมัน ถ้าเมื่อไรที่เด็กอ่านหนังสือในลักษณะที่ไม่เห็นความสุขของตัวเองหนังสือก็จบ แต่การที่จะให้เด็กสนุกกับการอ่านหนังสือ ตื่นเต้นกับเรื่องใหม่ๆนั้น เป็นสิ่งที่ต้องสร้างตั้งแต่โรงเรียน เพราะฉะนั้นก็ต้องย้อนกลับไปที่ระบบการศึกษาของไทย เด็กต้องท่องจำ ครูไม่สามารถที่จะสอนให้เด็กรู้ในห้องเรียนได้ เพราะชกไว้สอนพิเศษบ้าง หรือว่าหลักสูตรเป็นหลักสูตรท่องจำบ้าง ซึ่งวันนี้เราได้ปฏิรูประบบการศึกษาแล้ว เรากำลังเปลี่ยน เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนตรงจุดนี้ต้องให้ความสนใจและต้องเปลี่ยนแปลงต่อไป

ก่อนที่ผมจะมาพูดเรื่องห้องสมุด ห้องสมุดนั้นเป็นสิ่งที่ถ้าคนไม่รักการอ่าน มีห้องสมุดเท่าไรก็ไม่อ่าน เป็นเหมือนไก่กับไข่ มีห้องสมุดก่อนจึงจะรักการอ่าน หรือรักการอ่านก่อนแล้วจึงมีห้องสมุดไม่ต้องเถียงกัน เพราะถ้าเถียงกันเมื่อไรก็ไม่จบ ในวันนี้ไม่มีใครตอบผมได้ว่าไก่กับไข่อะไรเกิดก่อนกัน ต้องไม่เถียงกัน ไก่มีหน้าที่ฟักไข่ก็ฟักต่อไปเรื่อยๆ ไข่มีหน้าที่เปลี่ยนเป็นไก่ก็เปลี่ยนเป็นไก่ มันก็จะมีทั้งไก่และไข่ตลอดไป นั่นก็คือเราจะต้องพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กให้เด็กเป็นคนรักการอ่าน ปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรนั้นเป็นหลักสูตรที่เกิดความเข้าใจมากกว่าเกิดการท่องจำ แล้วต้องให้เด็กใช้เวลามากเกินความจำเป็นของชีวิตเด็ก เด็กต้องตื่นไปโรงเรียนตั้งแต่ตีห้าเพราะรถติด ไปถึงโรงเรียนเรียนหนังสือก็ง่วงนอน ครูก็สอนได้ไม่เต็มที่เพราะตอนเย็นต้องสอนพิเศษต่อ พอถึงเวลาก็ก่อนๆแล้วก็ไปสอบ เรื่องอย่างนี้ถ้าไม่เลิกหรือเลิกไม่ได้แล้ว

สิ่งที่เราฝันกันในวันนี้ที่จะทำห้องสมุดก็จะเป็นจริง เราก็จะมีห้องสมุดที่ไม่มีคนอ่าน จะมีห้องสมุดที่เท่าๆพอมือหนังสือก็ใส่เข้าไปเพราะฉะนั้นเราก็ต้องสร้างไปพร้อมๆกัน และที่แน่นอนห้องสมุดในวันนี้ต้องเริ่มต้นที่ผู้ใหญ่ต้องใช้ ผู้ใหญ่วันนี้ต้องพร้อมปรับตัวที่จะใช้ห้องสมุด

ตอนที่ผมเรียนหนังสืออยู่นั้น ทุนของ ก.พ. ที่ให้ไปก็น้อย แต่ผมต้องเก็บเงินถ่ายเอกสารเพราะในวันนั้นยังไม่มีอินเตอร์เน็ต อ่านก็ไม่ทันเพราะตื่นแต่เช้า ตอนอยู่ประเทศไทยไม่ค่อยมีหนังสือให้อ่านขนาดนั้น ไปเห็นห้องสมุดของเขาเจอหนังสืออะไรก็นำมาอ่าน จนอ่านไม่ทัน อ่านอยู่ในห้องสมุดพอถึงเวลาเขาก็ปิดแล้ว ก็ต้องถ่ายกกลับไปอ่านที่หอพัก ตลอดชีวิตที่ผมเรียนมานั้น ผมถูกเรียนให้เข้าใจในห้องเรียนมากกว่าถูกเรียนเพราะต้องท่องจำ ผมเป็นคนที่ท่องหนังสือตอนสอบน้อยที่สุด แต่ระหว่างเรียนนั้นผมเข้าใจแล้วก็ทำการบ้านให้เพื่อนลอก ผมยังมั่นใจว่าการเรียนรู้ที่เข้าใจในห้องเรียนนั้นเป็นหัวใจสำคัญ และเมื่อเข้าใจแล้วก็อยากที่เข้าใจเพิ่มขึ้นอีก

อันนี้ต้องสร้างหลักสูตรตั้งแต่ในวัยเด็ก ต้องปรับปรุงหลักสูตรในวัยเด็กให้ได้ ถ้าเราไม่ปรับปรุงแล้วเรายังคิดว่าจะต้องเรียนซ้ำซาก เรียนหลายๆ ผมว่าผิด ใส่เข้าไปมากๆ แล้วล้น ก็รับไม่ได้ ใส่ไปน้อยๆ แต่รับได้ดีกว่า ใส่อะไรที่เป็นหลักคิดที่เป็นประโยชน์ต่อเยาวชน ท่านพุทธทาสได้พูดเอาไว้ว่าความรู้ทั้งโลกนั้นเปรียบเสมือนจำนวนใบไม้ที่มีอยู่ทั้งป่า นับเท่าไรก็ไม่ถ้วน มีจำนวนมาก แต่ความรู้ที่ใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิตนั้นเปรียบเทียบกับจำนวนใบไม้เพียงกำมือเดียวเท่านั้น หลักมีแค่นั้น ถ้าเราไม่สอนหลักแล้วพยายามเอาใบไม้ทั้งป่ามาให้เด็กนับ ผลสุดท้ายเมื่อเด็กนับแล้วก็ไม่รู้ว่าเป็นอะไร แต่ถ้าสอนให้เด็กรู้ว่านี่เป็นไม้ประเภทไหน เป็นป่าประเภทไหน เมื่อเด็กรู้หลักแล้ว เด็กก็สามารถที่จะนำไปใช้ต่อไปได้

นี่คือสิ่งที่จะต้องขอย้อนพูดไปถึงเรื่องของการสร้างเด็กรุ่นใหม่ ต้องทำคู่ขนานเหมือนไก่กับไข่ เราต้องให้ไข่ฟักเป็นไก่เราต้องให้ไก่ออกไข่ต่อไป แล้วมันจะไปคู่กัน และในที่สุดก็จะมีทั้งไก่และไข่ตลอดไป นั่นคือระบบส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาความรู้ที่ต้องให้มีการเรียนรู้ ต้องมีข้อมูลก็ต้องทำไป แต่ในขณะเดียวกันนั้นก็ต้องสร้างเด็กให้ไปเจอกันให้ได้ ต้องทำไปพร้อมๆ กัน ถ้าเราไม่ทำไปพร้อมๆ กัน เราทำข้างใดข้างหนึ่ง หรือรอกัน ไม่ได้ แต่ระหว่างวันที่รอเด็กพัฒนาผู้ใหญ่ต้องใช้ห้องสมุดอย่าไปแปลกใจอะไรเลยถ้าสมมติว่ามีอธิบดีคนหนึ่งไปเข้าห้องสมุด แล้วไปนั่งอ่านหนังสือ ถ้าผมเห็นอย่างนั้นแล้วผมก็จะคิดว่ากระบวนการอยากเรียน อยากรู้ อยากพัฒนาตัวเองเกิดขึ้นแล้วในประเทศไทยหลายคนไม่อ่าน อ่านแต่หนังสือพิมพ์ แค่นั้นไม่พอ บทความไม่อ่าน มีผลการวิจัยต่างๆ ออกมาที่เกี่ยวข้องกับเรา เราจะได้รู้ว่าวันนี้ไปถึงไหนแล้ว เพราะพอมีคนทำวิจัยต่อเนื่องต่างๆ เราจะได้รู้ นี่คือสิ่งที่ต้องให้ผู้ใหญ่เป็นตัวอย่าง แล้วจึงจะสื่อกับเด็กด้วยภาษาใจได้ ถ้าสื่อกับเด็กโดยไม่มีภาษาใจ สื่อเพราะสั่งแล้วไม่มีทางต้องสื่อด้วยภาษาใจซึ่งผู้ใหญ่ต้องเริ่มปฏิบัติก่อน

วันนี้ผมดีใจกับเรื่องห้องสมุดของผม ผมอยากเห็นห้องสมุดชั้นดีที่ทุกคนอยากจะไป ผมบอกว่าเงินมี ให้ใครมาช่วยทำที่ ผมบอกมาเกือบสองปีแล้วไม่มีคนรับเลย นี่คืออีกหนึ่งธรรมชาติของสังคมไทยคือมีคนชอบฟังแต่ไม่มีคนชอบนำไปปฏิบัติ ถึงเวลาแล้วที่ต้องมีคนที่จะอาสาเป็นเจ้าภาพ มีเรื่องอีกมากในประเทศไทยแต่ยังขาดเจ้าภาพ วันนี้ถ้ามีใครอาสา ถ้าเราชี้แจงใจกันว่าจะเป็นเรื่องของหน่วยนั้นหน่วยนี้หรือเปล่า เดี่ยวจะหาว่าเรายุงเกินไปหรือเปล่า

ขอย้ำอีกครั้งว่ารัฐบาลนี้ต้องการเห็นเส้นแบ่งความเป็นเจ้าภาพอย่างชัดเจน แต่เส้นแบ่งอำนาจบังคับบัญชา เส้นแบ่งขององค์กรนั้นไม่จำเป็นต้องเข้ม กรณีที่มีการสร้างองค์กรที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความมีระเบียบ องค์กรนั้นจะต้องยอมรับระบบการรายงานไขว้ แต่ความรับผิดชอบเรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องมีเจ้าภาพที่ชัดเจน สังคมไทยเป็นสังคมที่ตรงกันข้าม คือ ความเป็นเจ้าภาพไม่ชัดเจน การแบ่งอำนาจการบังคับบัญชาเข้มมาก พื้นที่ของข้าใครอย่ายุ่ง แต่ว่าเรื่องนี้ถามว่าใครรับผิดชอบ เดินหาทั่วกระทรวงไม่เจอซักคนแม้แต่ปลัดกระทรวงยังไม่ใช่เจ้าภาพเลยแล้วจะเอาใครเป็นเจ้าภาพ ถึงเวลาที่เราต้องเปลี่ยนเจ้าภาพต้องชัดเจน

วันนี้ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารรับเป็นเจ้าภาพร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรม เท่าที่ผมดูคร่าวๆ นั้นเหมือนกับเราจะมีห้องสมุดหลายระดับ ห้องสมุดระดับหมู่บ้าน ห้องสมุดระดับโรงเรียน ห้องสมุดระดับอำเภอ ห้องสมุดระดับภูมิภาค ห้องสมุด กทม. ห้องสมุดระดับชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของกระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาฯ หรือหน่วยงานอื่นที่จะสร้างห้องสมุด ไม่ได้เป็นหน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง แต่กระทรวงวัฒนธรรมนั้นดูแลหอสมุดแห่งชาติแน่นอน กระทรวงเทคโนโลยีฯ ก็จะใช้ระบบห้องสมุดที่มีการเชื่อมโยงกันได้ มี e-Library e-Book เพื่อที่จะได้ให้คนที่นั่งอยู่ในห้องสมุดเล็กๆ หนึ่ง สามารถที่จะได้อ่านหนังสือจากห้องสมุดใหญ่ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ และถ้าผมเข้าใจไม่ผิดก็คืออยากทำอย่างนั้น

วันนี้ประเทศไทยต้องเรียนลัดไม่มีเวลายานั่งเพาะเมล็ดทีละเมล็ด ต้องขุดต้นไม้ใหญ่ๆ จากป่ามาเก็บรากให้ดี ย้ายมาปลูกกลางเมืองก็ต้องทำ ไม่มีเวลาแล้ว เพราะโลกไปไหนแล้วก็ไม่รู้ เราช้ากว่าเขาหลายๆ แล้ว วันนี้ต้องเรียนลัดและเรียนเร็ว วันนี้เรามีประชากร 63 ล้านคน เราต้องใช้ความเร็วในการแข่งขัน ความเร็วในวันนี้ คนเป็นสิ่งสำคัญ มีรัฐมนตรีหลายคนจะตั้งคนเข้าไปทำงานก็ถามผมว่ามีใครไหม ช่วยเสนอหน่อย เขานึกไม่ออก หายากมาก วันนี้หาคนที่เราคิดว่ามีความไว้วางใจและความเชื่อมั่นได้ยากมาก

วันนี้หลายองค์กรยังมีตำแหน่งว่างอยู่ ไม่รู้จะตั้งใคร นี่คือปัญหา ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ผมชอบนะ ผมทุกข์มาก เพราะฉะนั้นวันนี้ผมต้องการคนที่กล้าอาสา ผู้ใหญ่วันนี้ต้องเลิกเกรงใจ ต้องกล้าเป็นเจ้าภาพ ผิดถูกไม่เป็นไรไม่มีคนที่ทำงานแล้วไม่มีผิด อยากถูกตลอดไปก็ไม่ต้องทำอะไรเลย คือไม่มีโอกาสผิดนั่นเอง เพราะฉะนั้นถ้าคนทำงานแล้วอย่าไปกลัวผิด สำคัญว่าเราต้องมีหัวใจให้ชาติ มีหัวใจให้สังคมส่วนรวม ไม่ต้องไปกลัวอะไร แล้วงานราชการ งานสาธารณะนั้นให้เข้าใจว่ามันเป็นงานที่ไม่มีคำว่าขอบคุณหรอก ให้ใจเรามันบอกกับเราดีกว่าว่าเราได้ทำงานให้กับชาติบ้านเมืองแล้วอย่างเต็มที่ ขอให้หน่วยงาน ขอให้ประชาชนทุกคน ข้าราชการทุกคน ที่เกี่ยวข้องมาช่วยกัน

มีคำที่ท่านพุทธทาสได้เขียนไว้ในหนังสือของท่านคำหนึ่งว่า ถ้าจะให้ท่านสร้างพระนั้นท่านทำไม่ได้ แต่ถ้าจะให้ท่านสร้างหนังสือ สร้างตัวหนังสือแล้ว ท่านเลือกที่จะสร้างตัวหนังสือดีกว่า เพราะมันให้ปัญญาคนและพระนั้นมีมากแล้ว นั่นคือหนังสือของท่านพุทธทาส เพราะฉะนั้นผมคิดว่าทำให้

ปัญญากับเขวachsenของชาติและให้ปัญญากับสังคมของไทยเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ที่พวกเราในวันนี้ที่หลายคนอุตสาหะไปเรียนรู้มา ทั้งในประเทศบ้าง ต่างประเทศบ้าง ขอให้ความรู้ที่ยังเหลืออยู่ในตัวเราวันนี้ทิ้งไว้ให้กับสังคม ถ้ายทอดออกมาให้กับสังคม จะมากจะน้อยไม่เป็นไร ถ้ายทอดออกมาให้เต็มที่ แล้วเราก็พัฒนาตัวเราต่อไป และระหว่างที่เรากำลังพัฒนาตัวเองอยู่นั้นก็จะได้ถ้ายทอดต่อ

อย่าลืมนะว่า วันนี้คนที่จบปริญญาตรีมาแล้วไม่ได้เรียนหนังสือต่อเลยทั้งชีวิตนั้น ผมเชื่อว่าท่านเหลืออยู่ประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ แต่ 10 เปอร์เซ็นต์ ก็ยังเป็นประโยชน์ ขอให้คายออกมาให้สังคม แล้วถ้าท่านเอาฐาน 10 เปอร์เซ็นต์ ของท่านไปพัฒนาต่อ ท่านอาจจะขึ้นมาเป็น 50 เปอร์เซ็นต์ก็ได้ แล้วถ้าท่านมีโอกาสได้คาย ทั้ง 50 เปอร์เซ็นต์ ให้กับสังคม ก็ควรจะภูมิใจได้

เพราะฉะนั้นวันนี้เราต้องมาช่วยกัน แต่อย่าใช้ความรู้สึกของตัวเองคายให้กับสังคม อย่าเขียนหนังสือบนความรู้สึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านที่เรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ หรือทางด้านสังคมศาสตร์ต่างๆ หลายคนได้เอาความเป็นดอกเตอร์ของตัวเองมาพูด แต่ที่พูดนั้นไม่ได้พูดแบบเอาความรู้ของดอกเตอร์มาใช้ เอาอารมณ์ของตัวเองที่มีจุดติดดอกเตอร์มาพูด แล้วให้คนมองว่าพูดแบบดอกเตอร์พูด สังคมก็เลยเข้าใจผิดคิดว่านี่คือดอกเตอร์พูด ที่จริงแล้วเป็นอารมณ์ของคนพูดที่ทิ้งดอกเตอร์ไปไว้ไหนก็ไม่รู้

เพราะฉะนั้นวันนี้ถ้าหากเราช่วยกันนำความรู้ที่มีอยู่ มาช่วยกันคิดและถ้ายทอดสิ่งเหล่านี้ออกมา แล้วก็ไปช่วยกันหาหนังสือ ช่วยกันวางระบบของห้องสมุด วางไว้ที่โรงเรียน ที่ชุมชนหรือที่ไหนก็ตาม คนละไม้คนละมือ ส่วนรัฐบาลนั้นก็พร้อมที่จะสนับสนุนในทุกมิติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริมความรู้ในการเรียนรู้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบ

แต่ห้องสมุดนั้นถ้าท่านเห็นในประเทศสิงคโปร์ซึ่งมีห้องสมุดใหม่ 60,000 ตารางเมตร และก็มีทูตส่งไปเชิญคนมาใช้ห้องสมุด มาเรียนรู้ เพราะเขาต้องการเห็นคนเรียนรู้ หนังสือทุกเล่มมีคุณค่า แต่อ่านแล้วอย่าเชื่อทั้งหมด พระพุทธเจ้าทรงพูดถึง การามสูตร อย่าไปเชื่อเพราะปราชญ์พูด อย่าไปเชื่อเพราะคนนั้นคนนี้พูด แต่ต้องเชื่อจากการเรียนรู้ ถ้าเราไปหลงเชื่อตามเขาง่ายๆ เราก็จะไม่รู้จริง ถ้าอยากจะรู้จริงก็ต้องอ่านหนังสือหลายๆเล่ม หลายเล่มเป็นเรื่องดี แต่หนังสือทุกเล่มมีความดีของตัวเองอยู่แต่ก็ต้องอ่านมากๆ แล้วเราจะรู้ และต้องคอยตรวจสอบ แม้กระทั่งสิ่งที่เราเรียนซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้องเป็นศาสตร์ที่ถูกต้อง เมื่อวิวัฒนาการเปลี่ยนไปสิ่งที่เคยถูกต้องในอดีตก็ไม่จำเป็นที่จะต้องถูกต้องในอนาคต

ถ้าท่านเห็นคนที่ได้รับรางวัลโนเบลไพรซ์ สาขาเศรษฐศาสตร์ในปีที่ผ่านมา ก็จะชัดเจนว่ารางวัลโนเบลไพรซ์ ได้ถูกจัดแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งมอบให้กับนักเศรษฐศาสตร์ อีกส่วนหนึ่งมอบให้กับนักจิตวิทยาเพราะนักจิตวิทยานั้นได้นำเอาระบบ experimental design เข้าไปใส่แล้วทำการวิจัย พบว่าการตัดสินใจในเชิงอุปสงค์อุปทานนั้นไม่สมเหตุสมผล แต่นักเศรษฐศาสตร์บอกว่าการตัดสินใจบน

พื้นฐานเพื่ออุปสงค์อุปทานนั้น เป็นการตัดสินใจที่สมเหตุสมผล เห็นใหม่ เมื่อเหตุการณ์ต่างๆ เปลี่ยนไป ทุกอย่างก็เปลี่ยนไป

ถ้าท่านอ่านหนังสือเก่าๆ เล่มหนึ่งของ บิล เกตต์ เรื่อง **THE ROAD AHEAD** เขาก็พูดบอกว่าถนนที่ลากจากอดีตมาถึงปัจจุบันนั้น อยู่คนละระนาบกับถนนที่ลากจากปัจจุบันไปสู่อนาคต แต่ถ้าเป็นทฤษฎีสมัยเก่าแล้วเราก็จะลากเส้นจากอดีตมาถึงปัจจุบันแล้วก็ทำนายอนาคต ซึ่งทำนายผิดพลาด เพราะส่วนประกอบของการเป็นอนาคตจากปัจจุบันนั้น กับส่วนประกอบที่เป็นปัจจุบันจากอดีตนั้น เป็นคนละส่วนประกอบ เพราะโลกได้เปลี่ยนไปอย่างแรง เพราะฉะนั้นการอ่านหนังสือจึงเป็นการอ่านที่ต้องอ่านหลายๆ แล้วเปรียบเทียบ อย่าท่องจำ อ่านแล้วทำความเข้าใจ เข้าใจหลักคิด เข้าใจวิธีคิด เพราะฉะนั้นผู้ใหญ่ในวันนี้ต้องอ่าน อ่านแล้วถ่ายทอด แล้วต้องถ่ายทอดอย่างมีความสุข เล่าให้ฟังอย่างมีความรู้ เล่าให้ฟังอย่างสนุกแล้วเด็กจึงจะเกิดความสุข

ความสุขที่สร้างสรรค์นั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากเลย แต่สำคัญว่าท่านทั้งหลายต้องเอาจิตวิญญาณใส่กับมันให้ได้ ถ้าท่านไม่มีจิตวิญญาณที่จะไปอ่านหนังสือ ไม่ชอบอ่าน ก็ไม่มีทาง ต้องทนฝืน ถ้ายังไม่ชอบในตอนแรกก็อ่านอะไรก็ได้ที่ท่านคิดว่าจะชอบ แล้วจากนั้นก็ค่อยอ่านในสิ่งที่ตัวเองไม่ชอบ แต่อยากรู้ แล้วต่อมาตอนหลังท่านก็จะชอบเอง

ผมเป็นคนที่ไม่ชอบอ่านนิยาย จะให้ผมนั่งดูละครกับลูกผมหนึ่งดูได้ แต่จะให้ผมอ่านหนังสือนิยายแล้วผมไม่เคยอ่าน ถ้าจะอ่านก็อ่านพวกนิยายวิทยาศาสตร์นิดหน่อย แต่ก็ไม่มาก แต่จะชอบอ่านพวกที่เป็นตำรา หรือกึ่งไปทางตำรา พวกผลการวิจัยต่างๆ ผมชอบและอ่านได้สนุก เพราะฉะนั้นคนที่อ่านพวกนี้ไม่สนุกก็ต้องไปอ่านพวกนิยาย

วันนี้ที่ท่านได้มารวมกันเพื่อที่จะสร้างสถาบันพัฒนาความรู้ของชาติ ผมก็ขอขอบคุณ เพราะอย่างน้อยๆ จุดเริ่มต้นก็เกิดแล้ว เป็นวันเริ่มต้นทางประวัติศาสตร์ของอนาคตลูกหลานเราที่ดี และผมพร้อมที่จะสนับสนุนในทุกๆ ด้าน เราเสียเงินในเรื่องโง่ๆ ไปมากแล้ว ถ้าเราจะเสียเงินในเรื่องที่จะสร้างความฉลาดให้กับสังคมบ้าง ผมว่าคุ้ม เราอุตส่าห์ทำอะไรโง่ๆ มากแล้ว ชุดคลองโง่ๆ ก็ทำมาแล้ว วันนี้เรา มาทำเรื่องฉลาดๆ บ้าง จะเสียเงินบ้างก็ไม่ต้องกลัวคนว่า แล้วผมพร้อมที่จะปะทะ ใครจะว่าก็ว่าถ้าผมจะสร้างปัญญาให้กับสังคม

เพราะฉะนั้น วันนี้ถ้าหากว่าท่านทั้งหลายคิดว่ามีอะไรที่เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้มองทั้งระบบ แต่อย่าทิ้งอย่าขว้าง เรายังไม่ร่ำรวย เราต้องประหยัด สร้างแล้วต้องมีคนใช้ตลอดเวลา สมมติว่าสร้างถนนขึ้นมาถนนหนึ่งแล้วไม่มีใครใช้ก็ไม่เกิดประโยชน์ แต่ถ้าสร้างถนนขึ้นมาแล้วมีรถมาใช้มากสามารถระบายการจราจรได้ ทำให้เศรษฐกิจดี อย่างนั้นภูมิใจได้ เหมือนกันกับห้องสมุดที่ท่านจะสร้าง ท่านต้องสร้างแล้วให้คนมาใช้ให้ได้ *ถ้าท่านจะสร้างห้องสมุดแบบใหม่มีระบบ e-Library e-Book หรืออะไรก็แล้วแต่ที่จะสามารถทำให้เด็กไทย รวมถึงผู้ใหญ่ไทยในปัจจุบันได้เข้าไปสู่การเรียนรู้ และรักการ*

เรียนรู้ตลอดชีวิตได้นั้นท่านสร้างมาเลย บรรยากาศจะมีอะไรบ้าง จะมีระบบอะไรบ้าง ทันสมัยขนาดไหน ถ้าท่านทำอย่างนั้นจะต้องใช้เงินเท่าไร ผมยินดีสนับสนุน ขอให้บอกผมมาเลย

วันนี้มีเรื่องให้ทำมากมาย ถ้าเมื่อไรมีเจ้าภาพและเป็นเจ้าภาพที่ทุ่มเทใจให้กับงานนั้นผมจะขอบคุณมาก แล้วผมพร้อมที่จะสนับสนุน

วันนี้ผมก็ต้องขอขอบคุณกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ทำเรื่องนี้อย่างจริงจัง ขอขอบคุณทุกท่าน รวมทั้งภาคเอกชนด้วย อันนี้เป็นความรู้สึกในใจลึก ๆ จริง ๆ

บางที่ผมเห็นเยาวชนนั่งดูหนังสือ เข้าห้องสมุดอ่านหนังสือแล้วผมมีความสุข ผมชอบ ผมอยากเห็น เวลาลูกผมเข้าอินเทอร์เน็ตไปดูหนังสือต่าง ๆ ผมเข้าไปให้กำลังใจเขา เพราะผมมีความรู้สึกว่ายังมีเรื่องให้เราได้เรียนรู้ตลอดไป トラบใดที่เราคิดว่าเราจะต้องอยู่ในองค์กร อยู่ในประเทศ ก็จะต้องตื่นตัว และเรียนรู้ตลอด แต่ถ้าเมื่อไรไม่เรียน ปัญญาจมอยู่กับเรื่องว่ากันไปว่ากันมาแล้ว ผมว่าประเทศไปไม่รอด เพราะฉะนั้นผมขอให้ท่านทั้งหลายสร้างมิติใหม่ ขอขอบคุณ หวังว่าการสัมมนาในวันนี้คงจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ขอขอบคุณครับ *

การบริหารจัดการห้องสมุดในมิติใหม่

ยุพดี จารุทรัพย์*

เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 กระทรวงวัฒนธรรม ได้จัดสัมมนาเรื่อง การบริหาร การจัดการห้องสมุดในมิติใหม่ ครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกที่มีเจ้าภาพเป็นถึงเจ้ากระทรวง ดังนั้นจึงขอสรุป ในส่วนแนวคิดของผู้นำระดับกระทรวง 2 ท่าน กล่าวคือ จากนางอุไรวรรณ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม บรรยายพิเศษเรื่อง “มิติใหม่ของการพัฒนาห้องสมุดให้มีชีวิต” และการปาฐกถา พิเศษเรื่อง “กลยุทธ์ในการดำเนินงานห้องสมุดมิติใหม่” ของ ม.ร.ว. จักรธร จิตรพงศ์ ปลัดกระทรวง วัฒนธรรม เพื่อให้เห็นแนวคิดของท่านผู้นำทั้งสอง

มิติใหม่ของการพัฒนาห้องสมุดให้มีชีวิต

ด้วยความเป็นห่วงระบบการศึกษาที่พบว่าคนไทยอ่านหนังสือน้อยมาก เฉลี่ยทั้งประเทศอ่าน เพียงคนละ 8 บรรทัดต่อปี เป็นปัญหามากสำหรับครอบครัวระดับล่างและกลางซึ่งหวังเรื่องการเข้ามา หากินมากกว่าสนใจใช้ห้องสมุด จึงต้องจัดสัมมนาเพื่อขอความร่วมมือให้ทุกคนกลับมาใช้บริการและ เพิ่มอัตราการอ่านให้มากขึ้น สิ่งที่ยากเห็นคือมี “BOOK Start” เกิดในระดับล่าง ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ ของประเทศ และต้องการร่วมมือกับผู้รู้เพื่อให้งานห้องสมุดเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการที่เด็กเข้า ร้านอินเทอร์เน็ตเพื่อเล่นเกมแรงๆ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขด่วนและกำลังออกกฎหมายเพื่อควบคุมให้ มีมาตรการภาษีกับร้านค้าที่เปิดลักษณะนี้

สิ่งที่กระทรวงวัฒนธรรมต้องการขณะนี้คือทำห้องสมุดมิติใหม่ที่สามารถใช้เป็นสถานที่ ปรึกษาหารือและทำการบ้านในห้องสมุดที่มีอากาศเย็นสบาย และเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นความ พยายามที่จะเข้าถึงชุมชนโดยสร้างห้องสมุดให้เหมือนศูนย์การค้าที่น่าเข้าไปใช้บริการ (ไม่ใช่ไม่กล้าเข้า ไปใช้) และมีเทคโนโลยีเพื่อให้เด็กสามารถเล่นเกมที่ง่ายละมุนละม่อม และก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ก็หวังการจัดให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม จากภูมิปัญญาชาวบ้าน มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ส่งเสริมการมีความรู้คู่คุณธรรม

* บรรณารักษ์ชำนาญการ ระดับ 8 และหัวหน้าฝ่ายโสตทัศนศึกษา หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร สรุปความและเรียงเรียงจากการสัมมนาเรื่อง “การบริหารจัดการ ห้องสมุดในมิติใหม่” ณ ห้องประชุมสำนักหอสมุดแห่งชาติ วันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546

สิ่งที่ต้องทำเบื้องต้นตอนนี้คือ ปรับปรุงห้องสมุดและแหล่งบริการสารสนเทศที่มีชีวิต เพื่อให้คนมาอ่านเพราะอยากรู้และต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งอาจมีการกำหนดค่าบริการได้ด้วย ดังเช่นที่เคยกำหนดให้หอสมุดแห่งชาติเก็บค่าบริการผู้เข้าใช้รายละ 10 บาทนั้น ซึ่งภายหลังมีผู้ร้องเรียนจึงเลิกไปนั้น ท่านรัฐมนตรีฯ เห็นว่าไม่ถูกต้องเพราะเราสามารถชี้แจงได้และเป็นการทำโดยสุจริต

ในการวางแผนจัดตั้งห้องสมุดรูปแบบใหม่ โดยเป็นช่วงทดลองทำเพื่อให้เยาวชนมีสถานที่เรียนรู้ ได้เลือกสถานที่นำร่องดังนี้ ห้างสรรพสินค้าจำนวน 1 แห่ง ศูนย์การค้า 4 มุมเมืองจำนวน 1 แห่ง และที่ทำการขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 50 แห่ง (ทำตามแบบของประเทศเวียดนามซึ่งนำวิธีคิดการมีห้องสมุดเคลื่อนที่ตามแนวแบบไทยโดยให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลเพื่อให้ชนชั้นกลางและล่างมีโอกาสเข้าใช้ห้องสมุด)

รูปแบบห้องสมุดมิติใหม่ดังกล่าว ได้แนวคิดจากการดูงานห้องสมุดในประเทศสิงคโปร์ เป็นห้องสมุดในฝันที่อยากเข้าไปใช้ ทั้งนี้ไม่นับรวมห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีบริการครบทุกรูปแบบ แต่ประชาชนทั่วไปเข้าไปใช้ไม่ได้ หลักการทำห้องสมุดมิติใหม่ก็คือการสร้างให้เกิดความเข้าใจเพื่อชวนเชิญให้เข้ามาก่อน จากนั้นจึงจะมีเรื่องการอ่านตามมา เหมือนบริการที่เด็กสามารถอ่านหนังสือได้เป็นเวลานานๆ จากร้านค้า เป็นการทดลองว่าจะมีคนมาใช้บริการการอ่านเพิ่มขึ้นหรือไม่

การดำเนินการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่กระทรวงวัฒนธรรมทำร่วมกับผู้ชำนาญการห้องสมุดเพื่อขอคำปรึกษาการทำให้ห้องสมุดมิติใหม่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ประชาชนจะได้มีสถานที่เรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมเพิ่มขึ้น มีชุมชนทรัพยากรทางปัญญาที่ทุกคนสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ประโยชน์ การสัมมนาครั้งนี้จึงประสงค์จะระดมสมองจากผู้มีประสบการณ์เพื่อให้เราทุกคนในประเทศมีห้องสมุดซึ่งทุกคนอยากให้มีในประเทศไทยและทำให้มีคนอ่านหนังสือมากขึ้นกว่า 8 บรรทัดต่อปี โดยเริ่มทำจากทรัพยากรที่มีเพียงเล็กน้อยก่อน

โครงการดังกล่าวได้รับความสนใจมากจากท่านนายกรัฐมนตรีนาย พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร และกำลังขอข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้เด็กและเยาวชนไทยทุกคนมีแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีชีวิตและสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษาเพราะห้องสมุดคือแหล่งเรียนรู้สำคัญยิ่งที่สามารถสร้างเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบไม่เน้นการท่องจำ

กลยุทธ์ในการดำเนินงานห้องสมุดมิติใหม่

การจัดการสัมมนาครั้งนี้กระทรวงวัฒนธรรม มีเจตนารมณ์ที่อยากพบผู้ชำนาญการงานห้องสมุดเพื่อบอกเล่าแนวทางดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรม เป็นการปูพื้นให้เข้าใจภาพรวมตามแนวที่กระทรวงฯ มอง โดยงานบริการห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดนี้

สิ่งแรกที่ยากบอกคือ**ทำไมต้องมีกระทรวงวัฒนธรรม** ซึ่งเดิมสังกัดเป็นงานมือสองของกระทรวงศึกษาธิการ ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2544 จากการหารือของไม่กี่คนนำไปสู่การตัดสินใจของรัฐบาลให้เกิดการจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรม อันที่จริงแนวคิดตั้งเป็นกระทรวงวัฒนธรรมมีมานานแล้ว แต่เพิ่งเป็นรูปธรรมในช่วงเวลา 10 เดือน แม้ว่าจะเป็นกรปฏิรูประบบในเวลาอันสั้น ยังขาดการไตร่ตรองที่รอบคอบ แต่ต้องให้เกิดความมั่นใจแก่ระบบการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งก็คิดว่ารูปแบบการปฏิรูปทางวัฒนธรรมที่ทำอยู่นี้ดีพอหรือยัง และไปสัมพันธ์กับระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการหรือไม่นั้น เป็นคำถามที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในช่วงจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมว่าจะทำให้ระบบการศึกษาของชาติที่ต้องมีการบูรณาการเสียหายหรือบกพร่องไปไหม คำตอบก็คือจะเสียหายไม่ได้เลย และมีมติการทำงานก็ต้องบูรณาการร่วมกันให้ได้ โดยหน้าที่ที่กระทรวงฯ ได้รับมอบตามกฎหมายก็คือการทำให้เป็นวัฏจักรที่มีชีวิตและเคลื่อนไหวได้ตลอด โดยกระทรวงวัฒนธรรมมีหน้าที่ต่างๆ ดังนี้

การเฝ้าระวังวัฒนธรรมของชาติหรือของภาคหรือของท้องถิ่นว่ามีสภาพเช่นไร ศึกษาภายใต้การวิเคราะห์จากข้อเท็จจริง มิใช่ข่าวลือ คนที่ทำงานถือหลักการว่า วัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของคนในชาติและวิถีคิดของคนในชาติ ตัววัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งมีชีวิต มีการปรับเปลี่ยนได้ตลอดตามกาลเวลาที่เปลี่ยน ถือเป็นนามธรรมของสิ่งมีชีวิตที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปในทางเจริญหรือเลวลงหรือถดถอยลงได้ อุดมการณ์ของผู้จัดทำคือให้ประเทศชาติพัฒนาต่อไปถึงระดับอารยธรรม ถ้าปล่อยให้สภาพการณ์เป็นไปตามที่เป็นอยู่โดยขาดการเฝ้าระวังจะทำให้รูปแบบวัฒนธรรมดิ่งลงหรือก้าวต่ำลงได้ ดังที่เราจะได้ยินข่าวว่าโบราณสถานและวัตถุของอิรักถูกทำลายเพราะขาดการเฝ้าระวังที่ดีพอ

การวิจัยและพัฒนา เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อตอบคำถามเรื่องต่างๆ ต่อสาธารณชน สิ่งที่วิตกกังวลหนึ่งในขณะนี้คือผลการสำรวจภาษาถิ่นของไทยทั่วประเทศในช่วง 6 เดือนด้วยระบบ GIS พบว่ามีบางอย่างเปลี่ยน ภาษาที่เคยใช้กัน เช่น คำว่า “ภู” ที่คนอีสานใช้เรียกภูเขานั้นตอนนี้เลิกใช้หมดแล้ว

กำหนดมาตรฐาน ภายใต้วิจารณ์ญาณที่ถูกต้องในสิ่งที่จำเป็นต้องมีมาตรฐาน เช่นงานพระราชทานกฐิน พบว่าพิธีพระราชทานตามวัดต่างๆ ไม่ได้มาตรฐานเดียวกัน มีการลดหรือลัดขั้นตอนและหรือเพิ่มบางขั้นตอน ระบบการเรียนการสอนดนตรีซึ่งมีมาตรฐานอยู่แล้วทำโดยมหาวิทยาลัยมหิดล แต่ยังไม่ผู้ทำคู่มือว่าจะนำมาปฏิบัติได้อย่างไรเพื่อให้ได้มาตรฐานเหมาะสมสำหรับคนที่มีอาชีพเล่นดนตรีและมาตรฐานเหมาะสมสำหรับคนไทยทุกคนที่ยังไม่รู้ดนตรีเพราะเป็นหน้าที่ที่คนไทยต้องรู้และต้องขอความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนให้มีการปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ติดตามและประเมินผล เพื่อศึกษาว่าผู้ที่รับไปปฏิบัติทำไม่ได้หรือไม่ยอมรับ จะต้องมีการเฝ้าระวังและพัฒนาวิจัยต่อไป

เป้าหมายที่กล่าวข้างต้นหมายรวมถึงคนไทยทุกคนในชาติ รวมถึงคนไทยในต่างประเทศ ลูกหลานไทยในต่างประเทศที่มีโอกาสศึกษาและเห็นสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าให้มีโอกาสกลับมารับใช้ ประเทศชาติ การให้หน้าที่ข้างต้นเกิดความยั่งยืน ต้องอาศัยสิ่งต่อไปนี้

แผนแม่บททางวัฒนธรรม (แผน 10 ปี) เหตุที่พวกเราพบเห็นอิทธิพลไม่ดีต่างๆ ส่งผ่าน เครื่องรับโทรทัศน์ถึงห้องนอนเพราะขาดแผนแม่บทรองรับ ทำให้ใครใครทำอะไรก็ได้โดยอิสระ เพราะ เป็นประเทศที่มีเอกลักษณ์ในเอกลักษณ์บุคคลค่อนข้างสูง แผนที่จัดทำขึ้นนี้เป็นแผนระดับชาติที่เกี่ยวข้อง กับทุกกระทรวงและขณะนี้อยู่ระหว่างนำเสนอคณะรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม หากพบว่ามีส่วนใดที่อยาก ให้แก้ไข สามารถแจ้งให้ทราบเพื่อพิจารณาปรับแก้ไขเพราะต้องการให้เป็นแผนที่มีชีวิต ซึ่งเขียนบนวิสัยทัศน์จากมิติใหม่ที่รับแนวคิดมาจากยูเนสโก

แผนพัฒนา (แผน 20 ปี) เป็นแผนนำร่องที่ได้แนวมาจากกลุ่มประเทศอาเซียนที่เรียกว่า ASEAN 2020 เป็นแผนที่เปรียบเหมือนการเฝ้าระวังดูแลเด็กคนหนึ่งตั้งแต่เกิดจนเติบโตบรรลุนิติภาวะ ให้มีโอกาสได้เรียนรู้ เป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อบ้านเมือง ขณะเดียวกันก็จะทำการสัมภาษณ์เพื่อให้ศิลปินถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีอยู่เพื่อให้เด็กได้สืบทอดภูมิปัญญานั้นต่อโดยไม่ต้องเริ่มต้นสร้างใหม่ เป็นการศึกษาแบบบูรณาการ

เพื่อตอบปัญหาว่าการแยกตัวจากกระทรวงศึกษาธิการจะไม่เกิดความเสียหาย โดยกำหนดหน้าที่หลักให้มีการสร้างองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับระบบการปฏิรูปการศึกษาแบบใหม่จากเดิมให้ครูยืนสอน เด็กหน้าชั้นและบอกจุดเปลี่ยนเป็นครูคือผู้นำทาง การเรียนและค้นคว้าจะพัฒนาให้เด็กทำด้วยตนเอง ถึงขนาดเด็กไม่ต้องเรียนในห้องก็ได้เพราะเรียนรู้ได้เองตลอดชีวิต

สำหรับชนบทที่ห่างไกลที่เรียนในโรงเรียนตำบล จะไปแสวงหาความรู้ได้จากไหนและเห็นชัด มากเมื่อมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาใหม่ที่ให้เด็กเป็น user center ทำให้พ่อแม่ต้องย้ายลูกหลานมา เรียนในกรุงเทพฯ หากเป็นเช่นนี้จะสร้างโอกาสการเสมอภาคได้อย่างไร

ดังนั้นจึงต้องสร้างเครือข่ายที่มั่นคงยั่งยืนให้เกิดศักยภาพในพื้นที่โดยศึกษาจากลักษณะโครงสร้าง พื้นฐานทั้งหมดของชาติ สิ่งที่เราคาดหวังให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในห้องสมุดมิติใหม่จึงไม่จำกัดเฉพาะหนังสือ สิ่งพิมพ์ และซีดีรอม แต่มององค์รวมที่ได้จากสภาพแวดล้อมทั้งปวง รวมไปถึงโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในทุกยุคสมัย เอกสารจดหมายเหตุ ต้องมีการสอนให้รู้ความเป็นมา รวมไปถึงการเรียนรู้จากภูมิปัญญา ในท้องถิ่นตนเองคือจากผู้เฒ่า เป็นภูมิปัญญาที่สามารถรองรับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ทั้งอยู่ใน ตำแหน่งที่สามารถบริการได้และได้มาตรฐานตามที่กำหนด ไม่เหลื่อมล้ำกัน

วิธีการดังกล่าวทำให้ได้ห้องสมุดตำบลโดยไม่ต้องสร้างเพิ่มและมีศักยภาพตามที่ชุมชนนั้นมีอยู่ บางตำบลอาจโชคดีเพราะมีห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารีแล้ว แต่อีกหลายตำบลยังไม่มีอะไรเลย คำตอบที่ต้องการขณะนี้คือ ถ้าให้เด็กในทุกตำบลมีหนังสือพื้นฐานที่เข้าถึงได้ง่ายจะต้องมีกี่เล่ม เพื่อ กำหนดไว้ในแผนพัฒนาในระยะ 20 ปี การนำเสนอองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ซึ่งรวมปัจจัยที่มีในท้องถิ่นเป็น บริการที่ล่อจากระบบการปฏิรูปการศึกษาคือ user center โดยสอบถามว่าอยากได้อะไร แบบไหน ทั้งนี้วิทยากรเคยพบจากห้องสมุดในอเมริกาว่ามีเตียงนอนไว้บริการในห้องสมุด เพราะผลการวิจัยพบว่า เด็กอเมริกันอ่านหนังสือได้ดีตอนนอนอ่าน เพราะติดนิสัยจากการที่พ่อแม่อ่านหนังสือนิทานให้ฟังก่อน นอนและต่อไปก็นอนอ่านเอง ถ้าให้หนึ่งอ่านจะทำได้ไม่ดี วิธีการนี้แหละที่เรียกว่า user center

การจัดบริการองค์ความรู้ที่ทำแล้วรู้สึกว่ามีสมรรถภาพที่อยากค้นคว้าด้วยตนเอง เช่น ถ้า อยากรู้ให้เด็กเรียนดนตรีไทยโดยการบังคับให้เด็กต้องไปทนนั่งฟังในห้องถึง 4 ชั่วโมงเพื่อฟังเพลงบังคับ เพลงเดียวหลายรอบ ผลที่ทำยิ่งทำให้เด็กเกลียดดนตรีไทย *แหล่งเรียนรู้จึงต้องสร้างในลักษณะ discovery center* ที่เข้ามาใช้แล้วพบแต่ของแปลกตาที่ยังไม่เคยรู้ ควบคู่ไปกับการใช้หลักจิตวิทยา

อยากได้ห้องสมุดที่เป็น edutainment และเป็นหลักการที่รัฐบาลกำหนดให้ทำ เป็นหลักการ เรียนรู้ที่ผู้ใหญ่ต้องเรียนตามเด็ก เช่น ให้เล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์และช่วยฝึกทักษะ เช่น บางเกมพบว่าเด็กสามารถพิมพ์ภาษาญี่ปุ่นได้ทั้งๆ ที่ไม่เคยเรียนภาษาญี่ปุ่นเลย เรียกว่า เป็นการเรียน การสอนแบบท้าทาย

ท้ายสุดเป็นการบรรยายจากภาพวิถีทัศน์ภาพห้องสมุดมิติใหม่ในประเทศสิงคโปร์ ประเทศที่มีพล เมืองหนึ่งร้อยล้านคนและมีระบบห้องสมุดที่ทันสมัย *ห้องสมุดที่แนะนำมีดังนี้*

Woodlands Regional Library ลักษณะตัวอาคารไม่เหมือนกำลังเข้าไปใช้ห้องสมุด ผู้เยี่ยมชมสามารถใช้บัตรประชาชนแทนบัตรสมาชิก มีไปรษณีย์ที่รับฝากหนังสือเพื่อส่งต่อไปยังห้องสมุดอื่น มีห้อง สัมมนาย่อยที่มีอุปกรณ์ครบพร้อมให้บริการ มีระบบค้นหาคืนรายการทรัพยากรสารสนเทศระบบอัตโนมัติ ซึ่งจัดทำเป็น 2 ระดับที่เหมาะสมสำหรับเด็กและผู้ใหญ่

library@orchard ตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้าที่อยู่ใจกลางเมืองของประเทศเพื่อทำเป็นแหล่งนัด พบเพื่อนและนัดกันมาฟังเพลงหรืออ่านหนังสือ มีระบบรับส่ง (Just Return) ที่แยกไว้นอกห้องสมุด

ศูนย์วัฒนธรรมกลาง ใช้แสดงข้อมูลและศิลปะการแสดงทุกแขนงเพื่อให้ทุกคนสามารถ เรียนรู้ด้วยตนเองได้ สิ่งที่น่าสนใจที่ติดตามผนังก็คือภาพ 3 มิติที่คัดลอก (Sketch) จากตัวเล่มหนังสือ หากผู้ใดสนใจ จะทำให้อยากไปค้นหาเรื่องนั้นเพิ่มเติมจากตัวเล่มหนังสือต่อไป

Library Service Center เป็นสถาบันที่ดำเนินการโดยรับฟังความเห็นจากระดับล่างขึ้นไป รับฟังความคิดจากปัจเจกบุคคลในพื้นที่ เป็นสถาบันที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นตามรูปลักษณ์เดิมของท้องถิ่นและเข้าถึงการศึกษาในระบบบูรณาการ เด็กสามารถมาอ่านเขียนและจัดทำเอกสาร (Publication) ไว้ในห้องสมุดได้ด้วย

แนวคิดห้องสมุดในอนาคต

จากการสัมมนา คิดว่าห้องสมุดในอนาคตต้องบริหารจัดการ ดำเนินงานห้องสมุดให้สอดคล้องกับค่านิยมสมัยใหม่และเหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้บริการ รวมทั้งส่งเสริมให้มีบริการหรือจัดกิจกรรม เพื่อสร้างค่านิยมและพฤติกรรมที่ดีในครอบครัว สร้างสังคมการอ่านโดยใช้ศิลปินหรือดารา เป็นต้นแบบหรือตัวอย่าง ทำห้องสมุดให้เหมือนศูนย์การค้าที่เป็นเสมือนบ้านหลังที่สองของเด็กและเยาวชน ☀

เปิด 24 ชั่วโมง จริง ๆ ด้วยนะเออ !

สมปอง มิสลิตะ*

เมื่อสี่สิบสามปีที่ผ่านมา ในปีพุทธศักราช 2522 หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เปิดให้บริการจนถึง 4ทุ่ม ถือว่าเป็นห้องสมุดที่มีระยะเวลาการให้บริการที่ยาวนานมากเป็นพิเศษ เราจึงค่อนข้างหงุดหงิดหนักหนา หากมีคนที่ชอบเหมารวมกระแสะกระแหงว่าห้องสมุดชอบปิดตามเวลาราชการ ทั้งที่ความจริงไม่ได้เป็นอย่างนั้นซักนิด เพราะปัจจุบัน (ที่นานแล้ว) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเปิดมากกว่าวันละ 8 ชั่วโมงทั้งสิ้น ชนิดที่ต้องอาศัยสโลแกนโฆษณาอดีตเมื่อสี่สิบปีก่อนว่า ตั้งแต่คุณปู่เป็นแฟนกับคุณย่า และถึงแม้จะมีห้องสมุดแบบที่เขาว่านั้นอยู่บ้าง ก็คงต้องสดับฟังเหตุผลของเขาเหมือนกัน

เมื่ออินเทอร์เน็ตเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น มากขึ้น มีอาจหยุดยั้ง และยั้งยั้ง จากห้องสมุดที่เราคุ้นเคย กลายเป็น E-library พัฒนาเป็น digital library จากหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ ก็ต้องมี E นำหน้าทั้งสิ้น (แข่งกับบรรดา Q ทั้งหลาย ชนิดหายใจรดต้นคอ) และพวกเราบรรณารักษ์ธรรมดา ธรรมดา ก็ต้องเลื่อนขั้นเป็น *e-librarian* (สัญญาว่าชาตินี้ขอใช้เป็นภาษาอังกฤษ)

และนี่คือเสน่ห์ของการเป็นบรรณารักษ์ ที่มักบอกกับมิตรสหายว่าทำไมจึงชอบอาชีพนี้หนักหนา เพราะว่าเราทำงานในหน่วยงานที่ไม่เคยหยุดนิ่งและเป็นสาว (หนุ่ม) นำสมัย ดังนั้นอินเทอร์เน็ตที่ใครหลายคนเคยบอกว่าจะมาลดบทบาทห้องสมุดลง ก็กลับกลายมาเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้เราทำงานกัน และกลายเป็นสิ่งที่เสริมให้ห้องสมุดมีบทบาทโดดเด่นมากยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะเมื่อเราได้อ่านผู้นำประเทศที่คิดใหม่ ทำใหม่ และก็ไม่ผิดหวังเพราะท่านของเรามีไอเดียเก๋ๆ ออกมา แต่เสียดายยิ่งนักที่มีใช้หนึ่งในโครงการเอื้ออาทร หากเป็นแนวคิดของการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ในยุคนี้เรามักพบว่ายังมีหน่วยงานหรือแนวคิดใหม่ๆ ที่สนองตอบสังคมที่กำลังเคลื่อนเข้าสู่สังคมฐานความรู้ knowledge based society ของประเทศ เช่น สถาบันพัฒนาความรู้แห่งชาติ หรือสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม ดูเหมือนเรื่องไกลตัว แต่ที่ใกล้ใจ เอาไว้ขบคิดกันเล่นๆ แต่ทำจริงๆ ว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจะปรับเปลี่ยนอย่างไร

* บรรณารักษ์ระดับ 6 งานวิชาการและประชาสัมพันธ์ หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนเรื่องใกล้ตัวที่อยากจะเล่าให้ฟังคือ ห้องสมุดของเราเปิด 24 ชั่วโมง จริงๆ ด้วยนะเออ พี่ๆ น้องๆ ถามว่าทำไมจึงต้องมีจริงๆ ด้วยนะเออ จึงได้วิสัยทัศน์กลับว่าเป็นคำยืนยันว่าเปิดชนิดตัวเป็นๆ สัมผัสได้

ลูกคำก็คือหนุ่มสาวหน้าใสที่แต่ก่อนต้องนั่งอ่านหนังสือ ตากยุง อยู่ตามมุมตึก หรือตามโรงอาหารให้เป็นที่น่าสงสารยิ่งนัก เคยได้ฟังผู้ปกครองเขาบอกว่าเมื่อลูกสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ เขาก็หวังให้มหาวิทยาลัยดูแลลูกเขาเป็นอย่างดีเหมือนกับเขาอยู่บ้าน เราก็เลยไม่อยากให้ลูกๆ หลานๆ ตากยุง และเด็กๆ ควรอยู่ในที่อันควรมีสายตาผู้ใหญ่แอบมองด้วยความเป็นห่วง จะเขี้ยวหรือเหว้แคไหนก็ต้องแก้ปัญหากันไป

e-Library, e-Books, e-Journals, online database ก็มีแล้ว แต่ผู้ใช้ของเรายังเป็นผู้ใช้ที่ไม่มี E นำหน้า ผู้คนส่วนใหญ่ยังเลือกที่จะซื้อมือถือมากกว่าคอมพิวเตอร์ ไม่ผิดที่ส่วนใหญ่เลือกเช่นนั้น ในเมื่อทั้งราคาและความสะดวกสบายของการพกพาเครื่องคอมพิวเตอร์แตกต่างจากโทรศัพท์มือถือ (และถ้าเขามีตั้งสมัมากพอเขาก็คงซื้อไปแล้วแหละ)

การจัดซื้อจำกัดของเวลาด้วยการเปิด 24 ชั่วโมง ในหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ หรือการเปิดให้บริการจำนวน 333 วันในหนึ่งปี อาจมองว่าเป็นการตีความของคำว่าห้องสมุดมีชีวิตที่ผิดเพี้ยน คำถามของเราก็คือหากเราไม่เปิดบริการห้องสมุดในระยะเวลายาวนานเช่นนี้ แล้วผู้ใช้ของเราจะไปไหน ในเมื่อเขาใช้ชีวิตตั้งแต่เข้าจรดคำภายในมหาวิทยาลัยหรือชุมชนแถวนี้

ความเชื่อว่าเป็นจุดเล็กๆ นิดเดียวของหน่วยงานในระบบราชการที่มีความยืดหยุ่นและคล่องตัว จะเป็นฐานของการคิดและพัฒนากระบวนการการทำงานเรื่องอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี แนวคิดของการเชื่อมโยงแต่ละจุด ไม่ว่าจะเป็กระตาดหรืออิเล็กทรอนิกส์ คณะ ก หรือ คณะ ข หญิงหรือชาย ฯลฯ ตามความสนใจที่แตกต่างกันให้มารวมอยู่ ณ ที่เดียวกัน โดยใช้ห้องสมุดเป็นศูนย์กลาง เป็นชีวิต เป็นโลกอีกใบหนึ่ง แทนโลกใบเก่าที่หลายคนอยากให้ลูกหลานหลีก

ลูกหลานที่เราแอบหวังว่าจะสามารถเก็บโกยทรัพย์สินที่เรามีอยู่ไปเป็นต้นทุน รู้จักเก็บดอก ก่อผลของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้หล่อเลี้ยง หรือยื่นหยัดในสังคมได้อย่างแข็งแรงและรู้เท่าทัน

บันทึกหน้าแรกของเรื่องนี้คงต้องขอบคุณบุคลากรทุกคนของหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ ที่ได้สละแรงกายแรงใจ รวมทั้งมีแรงสนับสนุนของอาจารย์พุดม วีระประเสริฐ อธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร และอดีตผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี นิลกรณ์ ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง ภายใต้การนำของนางกาญจนา สุคนธมณี บรรณารักษ์เชี่ยวชาญระดับ 9 หัวหน้าหอสมุด โดยได้ทดลองเปิดบริการ 24 ชั่วโมงในครั้งแรกระหว่างวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ.2545 จนถึง 27 กันยายน พ.ศ. 2545 ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 27 มกราคม พ.ศ.2546 – 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546 และจะเปิดบริการเช่นนี้ต่อไปทุกปี

บริการที่จัดให้ 24 ชั่วโมง จัดไว้ที่บริเวณห้อง Self Access Center ชั้น 1 อาคารหม่อมหลวง ปิ่น มาลากุล ประกอบด้วย ที่นั่งอ่านเดี่ยวและอ่านกลุ่ม ห้องดูวิดีโอ ห้องมัลติมีเดีย โต๊ะสำหรับสำหรับ Notebook ที่นั่งสำหรับฟังเทปและ CD บริการอินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูลทั้งออนไลน์และซีดีรอม หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โดยมีบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ดูแลและให้บริการตลอดเวลา ตีหนึ่งของทุกวันมีการฉายภาพยนตร์ โดยใช้ชื่อว่า movie@morning

ถามว่าว่างไหม ก็ว่างนะซี แต่ก็จะมีว่างเพราะเรามีกิจกรรมที่ต้องดูแลและรับผิดชอบตลอดคืน จนถึงเช้าวันใหม่ ก็ให้ถือว่าที่บ้านกำลังจัดงานเลี้ยงอะไรสักอย่างก็แล้วกัน พวกเราเจ้าภาพก็เลยต้องอยู่ ตักกัน เดี่ยวเช้าก็ได้กลับบ้านไปนอนแล้วกันนะ

ทุกอย่างมีปัญหา แต่ปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ คุยกันให้มากหน่อย แบ่งปันกันคนละนิด เชื่อเถอะ ชีวิตดีขึ้นเยอะ

แวะเวียนมาหาเราได้ทุกวันที่หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม หรือจะมาทางออนไลน์ได้ที่ <http://www.snamcn.lib.su.ac.th>

เราบอกกับนักศึกษาอยู่เนืองๆ ว่า วิถีชีวิตและวิธีการเรียนเปลี่ยนไปพร้อมๆ กับความก้าวหน้าของโลก ความก้าวหน้าที่เราต้องดำรงอยู่ให้ได้ในสังคมสารสนเทศ หนังสือหรือบทความจากวารสาร อาจค้นได้เพียงปลายนิ้วคลิก จากแผ่นกระดาษ กลายเป็นหนังสือในหน้าจอคอมพิวเตอร์ และไม่ว่า เทคโนโลยีจะก้าวไกลไปสักเพียงใด สิ่งที่สำคัญแล้วคือตัวเราเองอย่าปล่อยให้เวลาหายไป เพราะ **พรุ่งนี้ ก็สายเสียแล้ว** (แม้จะเปิด 24 ชั่วโมง)

ฝันของเราก็คือฝันของเรา ห้องสมุดมีชีวิตในรูปแบบนี้อาจเหมาะสมกับเรา แต่อาจจะไม่เหมาะสมกับที่อื่น เพราะที่อื่น ๆ ก็แจกเช่นเดียวกับมนุษย์ที่ต่างมีวิถีชีวิตไปคนละแบบ

หากอะไรๆ ที่เหมือนกันเปี้ยว สงสัยอยู่ว่า ไข่มีชีวิตแน่หรือ? พี่จ๋า ❀

ห้องสมุด 24 ชั่วโมง : หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร

กาญจนา สุคนธมณี*

ในการเปิดให้บริการห้องสมุด 24 ชั่วโมง หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ได้ทำและทำสำเร็จแล้ว เมื่อปีการศึกษา 2545 ที่ผ่านมา นับเป็นอีกก้าวหนึ่งของการบริการเชิงรุก อาจกล่าวได้ว่าเป็นห้องสมุดแห่งแรกในประเทศไทยที่เปิดให้บุคคลเดินเข้ามาใช้บริการได้ตลอด 24 ชั่วโมง

ที่มาที่ไปเป็นอย่างไร ทำอย่างไร เปิดเมื่อไหร่ มีปัญหาอะไรบ้าง ผลเป็นอย่างไร และยังคงจะเปิดให้บริการต่อไปอีกหรือไม่ ขอบันทึกไว้ตั้งแต่ปีนี้ให้เป็นประวัติศาสตร์ต่อไป

ที่มาของห้องสมุด 24 ชั่วโมง

จากจุดแรกเริ่มเดือนตุลาคม พ.ศ. 2542 เวลาประมาณ 05.00 น. ผู้เขียนเห็นนักศึกษาทั้งชายและหญิง ยังคงเดินบนถนนในมหาวิทยาลัยผ่านหน้าคณะอักษรศาสตร์ไปทางหน้าคณะวิทยาศาสตร์ ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับหอสมุด กอปรกับเคยเห็นนักศึกษาอ่านหนังสือในโรงอาหาร ใต้ถุนตึก หรืออาคารตอมกลางคืน หลังจากหอสมุดปิด (22.00 น.) อีกทั้งมีการเปิดบริการ 24 ชั่วโมงของร้าน 7-Eleven ใกล้กับอาคารหอสมุด ผนวกกับการได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เป็นทั้งห้อง เพื่อนร่วมงาน และเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา (นางสมปอง มิสสิตะ)

ต่อจากนั้นได้นำเสนอแบบไม่เป็นทางการด้วยวาจาต่อผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง (อาจารย์ พุฒ วีระประเสริฐ) ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร จะขอเปิดบริการห้องสมุด 24 ชั่วโมง เมื่ออาคารหอสมุด 5 ชั้น (อาคารห่อมหหลวงปิ่น มาลากุล)** ที่กำลังสร้าง สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว

* บรรณารักษ์เชี่ยวชาญระดับ 9 หัวหน้าหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาคารห่อมหหลวงปิ่น มาลากุล สร้างเสร็จในเดือนกันยายน พ.ศ. 2544 จากนั้นทำการขยาย และขนย้ายครุภัณฑ์ ทรัพยากรสารสนเทศ จากอาคารหอสมุด สู่อาคารห่อมหหลวงปิ่น มาลากุล ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2544 และเปิดใช้อาคารเพื่อบริการในวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2545 ได้นำเสนอขออนุมัติเปิดบริการห้องสมุด 24 ชั่วโมงอย่างเป็นทางการต่อมหาวิทยาลัย ด้วยความเห็นชอบและลงนามโดยผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี นิลกรณ)

การเปิดบริการอย่างไรและเมื่อไหร่

ก่อนการเปิดให้บริการ ผู้เขียนได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. *สอบถามความคิดเห็นจากผู้ให้บริการ* (แบบสอบถามแบบปลายเปิด) จำนวน 2 ครั้ง
ครั้งแรก ในภาคต้นปีการศึกษา 2544 มีผู้ให้บริการเห็นด้วยกับการเปิดบริการ 24 ชั่วโมง จำนวน 315 ราย และไม่เห็นด้วยจำนวน 5 ราย
ครั้งที่สอง ในภาคต้นปีการศึกษา 2545 มีผู้ให้บริการเห็นด้วยกับการเปิดบริการ 24 ชั่วโมง จำนวน 210 ราย และไม่เห็นด้วยจำนวน 2 ราย

2. *ขายหรือเล่าความคิด* *ความเป็นมาแก่หัวหน้าฝ่าย* 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริการ (นางวนิดา คณียพันธ์ุ) ฝ่ายโสตทัศนศึกษา (นางสาวยุพดี จารุทรัพย์) ฝ่ายวิเคราะห์และพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด (นางสุนนทิพย์ ลิขิตเจริญ) และฝ่ายธุรการ (นางสุกัญญา โภคา) เพื่อขอความเห็น เมื่อเห็นชอบจึงดำเนินการต่อไป

3. *ขายหรือเล่าความคิด* *ความเป็นมาแก่บรรณารักษ์* เนื่องจากเป็นกลุ่มที่คาดว่าจะให้ทำหน้าที่หัวหน้าเวรในครั้งแรกที่จะทดลองเปิดบริการ

4. *เสนอเป็นวาระในการประชุมบรรณารักษ์* เนื่องจากทุกคนที่ต้องทำหน้าที่หัวหน้าเวร ทั้งนี้เพื่อกำหนดช่วงวันเปิดให้บริการ และพูดคุยตกลงกันในรายละเอียดเรื่องภาระงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน มาตรการรักษาความปลอดภัย รวมทั้งกำหนดวันที่จะทดลองเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงครั้งแรก ในระหว่างวันที่ 19 สิงหาคม-วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2545 ณ ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง อาคารหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล (ชั้น 1) หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ และครั้งที่ 2 ในวันที่ 27 มกราคม - 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546

ทั้งนี้ผู้เขียนได้มอบหมายให้บรรณารักษ์ (นางสาวจันทร์เพ็ญ กล่อมใจขาว) ดูแลและดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ ได้แก่ การรวบรวมรายงานเวร สรุปผลการปฏิบัติงาน ภายหลังสิ้นสุดการเปิดให้บริการห้องสมุด 24 ชั่วโมงแต่ละครั้ง

สำหรับภาระงานของหัวหน้าเวรนั้น จะทำหน้าที่ในการตอบคำถาม ช่วยเหลือผู้ใช้บริการในเรื่องต่างๆ ดูแลและอำนวยความสะดวกให้กับบริการ เช่น บริการห้อง Sound Lab บริการอินเตอร์เน็ต ฉายภาพยนตร์เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้ผ่อนคลาย (movie@morning) ตลอดจนดูแลความเรียบร้อย เช่น การเปิด-ปิดเครื่องปรับอากาศ ไฟฟ้า ดูแลเรื่องที่นั่งอ่านสำหรับผู้ให้บริการ เป็นต้น

นอกจากจะมีหัวหน้าเวรทำหน้าที่ในการให้บริการ 24 ชั่วโมงแล้ว ยังมีเจ้าหน้าที่อีก 1 คน (ตามข้อ 6) ทำหน้าที่ในการตรวจทางเข้าออก และปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าเวร

5. **ขออนุมัติเปิดบริการห้องสมุด** 24 ชั่วโมงต่อมหาวิทยาลัย (อธิการบดี) ลงนามโดยผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง และมหาวิทยาลัยได้นำเสนอในที่ประชุมคณบดีเพื่อรับทราบ

6. **ขออนุมัติจ้างบุคลากร*** วุฒิปวช. ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ เพื่อปฏิบัติงานห้องสมุดในช่วง 22.00 น.-06.00 น. ของวันรุ่งขึ้น หากไม่มีการเปิดบริการดังกล่าวให้ปฏิบัติงานตามปกติ เช่นเดียวกับบุคลากรอื่นๆ

7. **กำหนดตัวบุคลากร** ในตารางการปฏิบัติงานประจำวัน คู่กับเจ้าหน้าที่ตามข้อ 6

ครั้งที่ 1 กำหนดให้เฉพาะหัวหน้าเวรคนที่ 2** อยู่ต่อจาก 22.00 น. ไปจนถึง 8.30 น. ของวันรุ่งขึ้น

ครั้งที่ 2 หลังจากการประเมินแล้ว ที่ประชุมบรรณารักษ์มีความเห็นว่าสมควรเปิดบริการต่อไป โดยให้บุคลากรในตำแหน่งอื่นๆ (ตำแหน่งที่เริ่มต้นจากระดับ 3) เข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการด้วย แต่เปลี่ยนแปลงเวลาการปฏิบัติงานใหม่ โดยเริ่มให้มาปฏิบัติงานตั้งแต่ 21.30 น. จนถึง 8.30 น. ของวันรุ่งขึ้น

ทั้ง 2 ครั้ง ผู้ที่ปฏิบัติงานดังกล่าว ไม่ต้องไปปฏิบัติงานในเวลาราชการในวันรุ่งขึ้น เนื่องจากได้รับอนุมัติตามข้อตกลง จากมหาวิทยาลัยให้ปฏิบัติหน้าที่ในช่วงกลางคืน

อย่างไรก็ตามช่วง 06.00-8.30 น. ได้ขออนุมัติเบิกค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ ชั่วโมงละ 30 บาท โดยคิดเพียง 2 ชั่วโมง เป็นเงิน 60 บาทให้แก่หัวหน้าเวร (ส่วนเจ้าหน้าที่อีก 1 คน กำหนดเลิกปฏิบัติงานตามปกติเวลา 06.00 น. จึงไม่ได้รับค่าตอบแทน)

8. **ทำบันทึกเสนอรองอธิการบดีวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์** (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลิขิต กาญจนารมณ์) เพื่อโปรดทราบเรื่องการเปิดบริการห้องสมุด 24 ชั่วโมง

9. **ประสานงาน** ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการดังนี้

9.1 ผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษา เรื่องการเปิด-ปิดหอพักหญิง

9.2 หัวหน้างานอาคารสถานที่ เรื่องการรักษาความปลอดภัย

9.3 โทรศัพท์แจ้งศูนย์รักษาความปลอดภัย (อาคาร 50 ปี) เพื่อทราบวันเวลาที่เปิดให้

บริการ

* เป็นกรอบอัตรากำลัง ในสังกัดฝ่ายโสตทัศนศึกษา

** หอสมุดฯ กำหนดให้มีบรรณารักษ์ให้บริการล่วงหน้า เวลาตั้งแต่ 16.30 น.-22.00 น. คีฬละ 2 คน เรียกว่าหัวหน้าเวรคนที่ 1 ปฏิบัติงาน ณ อาคารหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ ส่วนหัวหน้าเวรคนที่ 2 ปฏิบัติงาน ณ อาคารหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

10. ประชาสัมพันธ์ ดังนี้

10.1 ทำบันทึกเรียน คณบดี ผู้อำนวยการศูนย์/สถาบัน/สำนัก ลงนามโดยผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง

10.2 แจ่งข่าวไปยัง “จดหมายข่าวมหาวิทยาลัยศิลปากร” (รายสัปดาห์) และข่าวมหาวิทยาลัยศิลปากร” (รายเดือน)

10.3 จัดทำป้าย/แผ่นพับ/ใบปลิวประชาสัมพันธ์

10.4 ทำบันทึกเวียนแจ้งบุคลากรหอสมุดทุกคน

11. เปิดบริการห้องสมุด 24 ชั่วโมง (วันจันทร์ที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2545) พร้อมทั้งแจกแผ่นพับประชาสัมพันธ์เรื่องการให้บริการห้องสมุด 24 ชั่วโมง โดยในการเปิดให้บริการวันแรกนี้ ผู้เขียนได้ขอยุ่สังเกตการณ์ร่วมกับหัวหน้าเวร พบว่าในระยะเวลา 22.00-01.00 น. ผู้ใช้บริการค่อนข้างมากพอสมควร แต่หลังจากเวลา 03.00 น. เป็นต้นไป ผู้ใช้บริการเริ่มทยอยออกไป

12. ผู้เขียนรับทราบการรายงานเวรเป็นลายลักษณ์อักษร หากต้องมีการปรับปรุงแก้ไขในจุดใด จะสั่งการให้ดำเนินการทันที

13. นางสาวจันทร์เพ็ญ กล่อมใจชาว สรุปผลการปฏิบัติงาน แล้วนำเสนอในที่ประชุมบรรณารักษ์ เพื่อให้ทุกคนทราบถึงปัญหาและจุดบกพร่อง เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจว่าควรจะเปิดบริการห้องสมุด 24 ชั่วโมงในครั้งต่อไปหรือไม่

14. รายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง

ปัญหาจากการเปิดบริการ

จากการทดลองเปิดให้บริการห้องสมุด 24 ชั่วโมงในปีการศึกษา 2545 ที่ผ่านมา หอสมุดได้เปิดให้บริการไป 2 ครั้ง โดยครั้งแรกในระหว่างวันที่ 19 สิงหาคม-27 กันยายน พ.ศ. 2545 และครั้งที่สอง ในระหว่างวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2546-28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 พบว่า

- ด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์
 - จำนวนที่นั่งอ่านมีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนผู้มาใช้บริการ (ที่นั่งอ่านในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีประมาณ 200 ที่นั่ง)
 - น้ำไม่ไหล ไฟดับ
- พฤติกรรมผู้ใช้
 - จองที่นั่งอ่าน
 - ส่งเสียงดัง และใช้โทรศัพท์มือถือซึ่งรบกวนผู้ใช้บริการคนอื่น
 - นำขนม/อาหารเข้ามารับประทาน
 - นำเก้าอี้มาต่อเพื่อนอนหลับ
 - ใช้บริการอินเทอร์เน็ตในทางที่ไม่เหมาะสม

- เรื่องที่ต้องคอยดูแลและแก้ไข
 - ดูแลเรื่องที่นั่งอ่านสำหรับผู้ใช้บริการ
 - ตักเตือนเรื่องการใช้โทรศัพท์มือถือ การส่งเสียงดัง การนำขนม/อาหารเข้ามารับประทาน รวมถึงการต่อเก้าอี้เพื่อนอนหลับ
 - ดูแลการใช้บริการอินเทอร์เน็ต
 - ดูแลและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น เช่น ไฟดับ น้ำในห้องน้ำไม่ไหล หรือไหลไม่หยุด เป็นต้น

ผลจากการเปิดบริการ

หลังจากที่หอสมุดได้เปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงไปแล้ว 2 ครั้ง รวม 55 วันทำการ (จันทร์-ศุกร์) ทำการสรุปผลพบว่า มีผู้ใช้บริการในช่วงเวลา 22.00 น.-24.00 น. เฉลี่ยประมาณ 100 คน โดยที่ในช่วงเวลา 24.00-02.00 น. มีผู้ใช้โดยเฉลี่ยประมาณ 70 คน ในช่วงเวลา 02.00-04.00 น. มีผู้ใช้โดยเฉลี่ยประมาณ 40 คน ในช่วงเวลา 04.00-06.00 น. มีผู้ใช้โดยเฉลี่ยประมาณ 20 คน และในช่วงเวลา 06.00-08.30 น. มีผู้ใช้โดยเฉลี่ยประมาณ 7 คน

จากการแจกแบบสอบถามเรื่องการให้บริการ ณ ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Access Center) ในเรื่องการเปิดบริการ 24 ชั่วโมง นักศึกษามีข้อคิดเห็นต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

- นักศึกษาอยากให้หอสมุดเปิดบริการ 24 ชั่วโมงทั้งอาคารหอสมุด และอาคาร ม.ล.ปิ่น มาลากุล เนื่องจากถ้าเปิดให้บริการเฉพาะที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีพื้นที่คับแคบ ที่อ่านหนังสือน้อย
- ควรเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงที่อาคารหอสมุดชั้น 1-3 หรือ 1-4 ก็ได้ เพราะจะได้มีการหาหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากชั้นได้อีก แต่ควรเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง เฉพาะที่จำเป็นจริงๆ เช่น ก่อนสอบกลาง และปลายภาค 1 เดือน เป็นต้น
- สถานที่เปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง ควรเปลี่ยนเป็นอาคารหอสมุดชั้น 1-3 ซึ่งเป็นสถานที่ที่ให้นักศึกษาได้ค้นคว้าและอ่านหนังสือไปด้วยในตัว
- การเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง ช่วงก่อนสอบของหอสมุดเป็นการดี ปลอดภัย มีที่อ่านหนังสือ ค้นคว้าได้อย่างอิสระ ทำให้การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ 24 ชั่วโมง ดีกว่าไปนั่งตามศาลาหรือตามมุมตึกในช่วงกลางคืน เพราะมันอันตราย
- การเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง ควรมีเจ้าหน้าที่ของห้องสมุดดูแลอย่างใกล้ชิดเหมือนช่วงเวลาปกติ เพราะจากที่เคยไปใช้บริการช่วงที่เปิด 24 ชั่วโมง พบว่ามีนักศึกษาบางกลุ่มประพฤติตัวไม่เหมาะสม เช่น คุกกันเสียงดังไม่เกรงใจคนรอบข้าง หรือการใช้โทรศัพท์มือถือ

ยังคงเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงต่อไปหรือไม่

ภายหลังการประเมินผลการให้บริการ การปฏิบัติงานในช่วงระหว่างเวลา 22.00 น.-08.30 น. จากผู้ให้บริการ รวมถึงการแจกแบบสอบถามความคิดเห็นผู้ใช้บริการ ในฐานะผู้ให้บริการ (ส่วนใหญ่) มีความเห็นว่าหอสมุดควรจะเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงต่อไป เพื่อให้ นักศึกษามีสถานที่สำหรับอ่าน หรือ ศึกษาค้นคว้าในช่วงก่อนการสอบปลายภาคจนถึงสอบเสร็จ

ดังนั้นในครั้งที่ 3 ซึ่งเป็นปีการศึกษา 2546 นี้ หอสมุดจะเปิดบริการ 24 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 1 กันยายน-3 ตุลาคม พ.ศ. 2546 ณ อาคารหอสมุด ชั้น 1-3 เนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีหนังสือสำหรับให้ ศึกษาค้นคว้า และมีที่นั่งอ่านจำนวนมากว่าการเปิดให้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และในการ ให้บริการหัวหน้าเวรจะเป็นบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป และนักวิชาการฯ โดยในครั้งนี้จะ เพิ่มเจ้าหน้าที่อีก 1 คน รวมจะมีผู้ปฏิบัติงานทั้งสิ้น 3 คน

ภาระงานของหัวหน้าเวรยังคงคล้ายคลึงกับการให้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือ ทำหน้าที่ในการตอบคำถาม ช่วยเหลือผู้ใช้บริการในเรื่องต่างๆ รวมทั้งดูแลการให้บริการในจุดต่างๆ เช่น บริการอินเทอร์เน็ต การฉายภาพยนตร์เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้ผ่อนคลาย (movie@morning) และดูแล ความเรียบร้อยต่าง ๆ เช่น การเปิด-ปิดเครื่องปรับอากาศ ไฟฟ้า ดูแลเรื่องที่นั่งอ่านสำหรับผู้ใช้บริการ เป็นต้น ส่วนเจ้าหน้าที่อีก 2 คนทำหน้าที่ในการตรวจทางเข้าออก รับฝากของ และปฏิบัติงานตามที่ได้ รับมอบหมายจากหัวหน้าเวร ☺

การให้บริการ ณ ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร

จันทร์เพ็ญ กล่อมใจขาว*

หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เปิดให้บริการศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองขึ้นภายในหอสมุด ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2544 จนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลาปีกว่าแล้ว โดยจัดให้มีบริการต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ บริการอินเทอร์เน็ต บริการห้องมัลติมีเดีย ห้องฉายวีดิทัศน์ บริการฐานข้อมูล บริการที่นั่งอ่าน บริการหนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสารบันเทิง (ฉบับพิมพ์เก่า) บริการบริเวณสำหรับใช้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก รวมถึงบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า และบริการพิมพ์ผลลงกระดาษ/diskette เพื่อให้นักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยศิลปากรสามารถเข้าถึงข้อมูล หรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ในปีการศึกษาที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2545) หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ได้ทดลองจัดให้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าตลอด 24 ชั่วโมง ในช่วงก่อนสอบถึงสอบเสร็จเป็นเวลา 1 เดือน ซึ่งอาจนับได้ว่าหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ เป็นห้องสมุดแห่งแรกในประเทศไทยที่เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง และในขณะเดียวกัน หอสมุดได้ทำการศึกษาถึงการให้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้ใช้บริการ เพื่อนำผลของการศึกษามาพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการต่าง ๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาการใช้บริการภายในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ทั้งในช่วงเวลาปกติ และช่วงเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง

* บรรณารักษ์ ระดับ 6 ฝ่ายวิเคราะห์และพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์
สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษานำมาพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการต่าง ๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์

ผลของการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 จำนวนนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามคณะวิชา

จากการแจกแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 370 ฉบับ ให้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้เข้าใช้บริการในหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ (เดือนมกราคม 2546) ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามกลับคืน และสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 325 ฉบับ หรือคิดเป็นร้อยละ 87.84 ของจำนวนแบบสอบถามที่แจกไปทั้งหมด (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามคณะวิชา

คณะวิชา	แบบสอบถามที่ได้รับคืน	
	จำนวน	ร้อยละ
คณะอักษรศาสตร์	129	39.69
คณะศึกษาศาสตร์	49	15.08
คณะวิทยาศาสตร์	67	20.61
คณะเภสัชศาสตร์	13	4.00
คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	54	16.62
คณะสัตวศาสตร์	10	3.08
อื่น ๆ	3	0.92
รวม	325	87.84

1.2 นักศึกษาทราบ/ไม่ทราบว่าหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ จัดให้มีบริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Access Center)

จากจำนวนนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 325 คน พบว่า มีนักศึกษาจำนวน 291 คน (ร้อยละ 89.54) ทราบว่าหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์จัดให้มีบริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีนักศึกษาจำนวน 34 คน (ร้อยละ 10.46) ที่ไม่ทราบว่าหอสมุดฯ จัดให้มีบริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.3 จำนวนนักศึกษาจำแนกตามความถี่ในการมาใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากการศึกษาถึงความถี่ในการมาใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่จำนวน 93 คน (ร้อยละ 31.96) มาใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง รองลงมาคือใช้บริการสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จำนวน 67 คน (ร้อยละ 23.03) นอกจากนี้มีนักศึกษาจำนวน 55 คน (ร้อยละ 18.90) มาใช้บริการเดือนละครั้ง และมีนักศึกษาจำนวน 17 คน (ร้อยละ 5.84) มาใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองทุกวัน ในขณะที่นักศึกษาจำนวน 59 คน (ร้อยละ 20.27) ไม่เคยมาใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความถี่ในการใช้บริการ

ความถี่ในการมาใช้บริการ	นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม (N=291)	
	จำนวน	ร้อยละ
ทุกวัน	17	5.84
สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	67	23.03
สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง	93	31.96
เดือนละครั้ง	55	18.90
ไม่เคยมาใช้เลย	59	20.27
รวม	291	100.00

1.4 จำนวนนักศึกษาจำแนกตามช่วงเวลาในการมาใช้บริการ

สำหรับช่วงเวลาในการมาใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มักมาใช้บริการในช่วงเวลา 16.00 น.-20.00 น. จำนวน 103 คน (ร้อยละ 44.40) รองลงมาคือมาใช้บริการในช่วงเวลา 12.00 น.-16.00 น. จำนวน 80 คน (ร้อยละ 34.48) ในขณะที่มีนักศึกษาจำนวน 37 คน (ร้อยละ 15.95) มาใช้บริการในช่วงเวลา 20.00-22.00 น. และนักศึกษาจำนวน 12 คน (ร้อยละ 5.17) มาใช้บริการในช่วงเวลา 8.30 น.-12.00 น. (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 จำนวนนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามช่วงเวลาที่มาใช้บริการ

ความถี่ในการมาใช้บริการ	นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม (N=232)	
	จำนวน	ร้อยละ
8.30 น.-12.00 น.	12	5.17
12.00 น.-16.00 น.	80	34.48
16.00 น.-20.00 น.	103	44.40
20.00 น.-22.00 น.	37	15.95
รวม	232	100.00

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจในการใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากการศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยมาใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองจำนวน 232 คน (ตารางที่ 4) พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตในระดับมาก จำนวน 97 คน (ร้อยละ 41.81) รองลงมาคือ นักศึกษาจำนวน 75 คน (ร้อยละ 32.33) มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และมีนักศึกษาเพียง 2 คน (ร้อยละ 0.86) มีความพึงพอใจในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตในระดับน้อยที่สุด ในขณะที่นักศึกษา 12 คน (ร้อยละ 5.17) ที่ไม่เคยใช้บริการอินเทอร์เน็ตเลย

ในเรื่องของบริการห้องฉายวิดีโอทัศน์ พบว่านักศึกษาจำนวน 72 คน (ร้อยละ 31.03) มีความพึงพอใจในการใช้บริการระดับปานกลาง รองลงมาคือนักศึกษาจำนวน 49 คน (ร้อยละ 21.12) มีความพึงพอใจในระดับมาก และมีนักศึกษาเพียง 6 คน (ร้อยละ 2.59) ที่มีความพึงพอใจในการใช้บริการห้องฉายวิดีโอทัศน์ในระดับมากที่สุด ในขณะที่นักศึกษาจำนวน 94 คน (ร้อยละ 40.25) ไม่เคยใช้บริการ

ส่วนในเรื่องของบริการห้อง Sound Lab พบว่านักศึกษาจำนวน 66 คน (ร้อยละ 28.45) มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง รองลงมาคือนักศึกษาจำนวน 49 คน (ร้อยละ 21.12) มีความพึงพอใจในระดับมาก และมีนักศึกษาเพียง 6 คน (ร้อยละ 2.59) ที่มีความพึงพอใจในการใช้บริการห้อง Sound Lab ในระดับมากที่สุด ในขณะที่กัณฑ์นักศึกษาจำนวน 93 คน (ร้อยละ 40.08) ไม่เคยใช้บริการ

สำหรับเรื่องบริการที่นั้งอ่าน นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด จำนวน 110 คน (ร้อยละ 47.71) รองลงมาคือ นักศึกษาจำนวน 59 คน (ร้อยละ 25.43) มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และนักศึกษาจำนวน 43 คน (ร้อยละ 18.53) มีความพึงพอใจในเรื่องบริการที่นั้งอ่านในระดับมาก ส่วนเรื่องบริการเครื่องฟังซีดี พบว่านักศึกษาจำนวน 57 คน (ร้อยละ 24.56) และจำนวน 56 คน (ร้อยละ 24.14) มีความพึงพอใจในการใช้บริการเครื่องฟังซีดีในระดับปานกลาง และระดับมาก ตามลำดับ ในขณะที่นักศึกษาจำนวน 89 คน (ร้อยละ 38.36) ไม่เคยใช้บริการ

ในเรื่องบริการเครื่องฟังเทปบันทึกเสียง นักศึกษาจำนวน 92 คน (ร้อยละ 39.66) ไม่เคยใช้บริการเลย และนักศึกษาจำนวน 57 คน (ร้อยละ 24.56) มีความพึงพอใจในการใช้บริการเครื่องฟังเทปบันทึกเสียงในระดับปานกลาง ส่วนในเรื่องของบริการหนังสือพิมพ์รายวัน นักศึกษาส่วนใหญ่จำนวน 95 คน (ร้อยละ 40.95) มีความพึงพอใจในระดับมาก รองลงมาคือ นักศึกษาจำนวน 65 คน (ร้อยละ 28.02) มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และนักศึกษาจำนวน 56 คน (ร้อยละ 24.14) มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

สำหรับการบริการนิตยสารบันเทิง พบว่านักศึกษาจำนวน 94 คน (ร้อยละ 40.52) มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง รองลงมาคือนักศึกษาจำนวน 72 คน (ร้อยละ 31.03) มีความพึงพอใจในระดับมาก ในขณะที่ในเรื่องของการบริการฐานข้อมูล พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก และ

ระดับปานกลาง จำนวนเท่ากันคือ 82 คน (ร้อยละ 35.34) และมีนักศึกษาเพียง 1 คน (ร้อยละ 0.43) ที่มีความพึงพอใจในบริการฐานข้อมูลในระดับน้อยที่สุด

สำหรับบริการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลโดยบรรณารักษ์ และบริการสืบค้นข้อมูล/แนะนำแหล่งข้อมูล/ตอบคำถาม นักศึกษาจำนวน 73 คน (ร้อยละ 31.46) และจำนวน 74 คน (ร้อยละ 31.90) ตามลำดับ มีความพึงพอใจในบริการดังกล่าวในระดับปานกลาง ในขณะที่นักศึกษาจำนวน 62 คน (ร้อยละ 26.72) และจำนวน 53 คน (22.84) ตามลำดับ มีความพึงพอใจในระดับมาก นอกจากนี้ นักศึกษาจำนวน 67 คน (ร้อยละ 28.88) และจำนวน 72 คน (ร้อยละ 31.03) ตามลำดับ ไม่เคยใช้บริการสืบค้นข้อมูลจากบรรณารักษ์ และบริการสืบค้นข้อมูล/แนะนำแหล่งข้อมูล/ตอบคำถาม

ส่วนในเรื่องการบริการพิมพ์ผลลงกระดาษ/บันทึกผลลงแผ่นดิสก์ มีนักศึกษาจำนวนมากถึง 106 คน (ร้อยละ 45.68) ที่ไม่เคยใช้บริการเลย ส่วนนักศึกษาที่เคยใช้บริการนั้น พบว่านักศึกษาจำนวน 59 คน (ร้อยละ 25.43) มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง รองลงมาคือ นักศึกษาจำนวน 40 คน (ร้อยละ 17.24) มีความพึงพอใจในระดับมาก และนักศึกษาจำนวน 15 คน (ร้อยละ 6.47) มีความพึงพอใจในระดับน้อย

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจในการใช้บริการต่าง ๆ

ประเภทของบริการ	ระดับความพึงพอใจ										ไม่เคยใช้ บริการ	
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- บริการอินเทอร์เน็ต	32	13.79	97	41.81	75	32.33	14	6.04	2	0.86	12	5.17
- บริการห้องฉายวิดีโอทัศน์	6	2.59	49	21.12	72	31.03	7	3.02	4	1.72	94	40.52
- บริการห้อง Sound Lab	6	2.59	49	21.12	66	28.45	12	5.17	6	2.59	93	40.08
- บริการที่นั่งอ่าน	43	18.53	110	47.41	59	25.43	13	5.61	2	0.86	5	2.16
- บริการเครื่องฟังซีดี	5	2.16	56	24.14	57	24.56	19	8.19	6	2.59	89	38.36
- บริการเครื่องฟังเทป บันทึกเสียง	5	2.16	52	22.41	57	24.56	18	7.76	8	3.45	92	39.66
- บริการหนังสือพิมพ์รายวัน	56	24.14	95	40.95	65	28.02	4	1.72	-	-	12	5.17
- บริการนิตยสารบันเทิง	17	7.33	82	35.34	82	35.34	11	4.75	1	0.43	39	16.81
- บริการฐานข้อมูล	17	7.33	82	35.34	82	35.34	11	4.75	1	0.43	39	16.81
- บริการสืบค้นข้อมูลจาก ฐานข้อมูลโดยบรรณารักษ์	13	5.61	62	26.72	73	31.46	14	6.04	3	1.29	67	28.88
- บริการแนะนำการสืบค้น ข้อมูล/แนะนำแหล่งข้อมูล/ ตอบคำถาม	13	5.61	53	22.84	74	31.90	17	7.33	3	1.29	72	31.03
- บริการพิมพ์ผลลงกระดาษ/ บันทึกผลลงแผ่นดิสก์	7	3.02	40	17.24	59	25.43	15	6.47	5	2.16	106	45.68

ส่วนที่ 3 การเปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมงของหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์

3.1 นักศึกษาทราบ/ไม่ทราบว่าหอสมุดฯ เปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงช่วงก่อนสอบถึงสอบเสร็จ

จากจำนวนนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 325 คน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ จำนวน 292 คน (ร้อยละ 89.85) ทราบว่าหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์เปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงช่วงก่อนสอบถึงสอบเสร็จ ในขณะที่มีนักศึกษาเพียง 33 คน (ร้อยละ 10.15) ที่ไม่ทราบว่าหอสมุดฯ เปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง

3.2 นักศึกษาเคย/ไม่เคยมาใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ระหว่างเวลา 22.00 น.-8.30 น.

จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่ทราบว่าหอสมุดฯ เปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง จำนวน 292 คน เคยมาใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองระหว่างเวลา 22.00 น.-8.30 น. เพียง 88 คน (ร้อยละ 30.14) ในขณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่ จำนวน 204 คน (ร้อยละ 69.86) ไม่เคยมาใช้บริการในช่วงเวลาดังกล่าว

3.3 นักศึกษามีความเห็นว่าเป็นการเหมาะสม/ไม่เหมาะสมในการเปิดให้บริการเพิ่มเติม ตั้งแต่เวลา 22.00 น.-8.30 น.

จากจำนวนนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 325 คน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ จำนวน 294 คน (ร้อยละ 90.46) เห็นว่าการที่หอสมุดเปิดให้บริการเพิ่มเติมในช่วง 22.00 น.-8.30 น. มีความเหมาะสม ในขณะที่นักศึกษาจำนวน 31 คน (ร้อยละ 9.54) เห็นว่าการเปิดให้บริการเพิ่มเติมในช่วงเวลาดังกล่าวไม่เหมาะสม

3.4 ช่วงเวลาการเปิดให้บริการเพิ่มเติมที่เหมาะสม

นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 31 คนที่มีความเห็นว่าการเปิดให้บริการเพิ่มเติมในช่วงเวลา 22.00 น.-8.30 น. ไม่เหมาะสมนั้น นักศึกษาจำนวน 15 คน (ร้อยละ 48.39) มีความเห็นว่า ช่วงการเปิดบริการที่เหมาะสม ควรเปิดให้บริการในช่วงเวลา 22.00 น.-24.00 น. ในขณะที่นักศึกษาจำนวน 9 คน (ร้อยละ 29.03) มีความเห็นว่าควรเปิดให้บริการในช่วงเวลา 22.00 น.-06.00 น. และนักศึกษาจำนวน 7 คน (ร้อยละ 22.58) มีความเห็นว่าควรเปิดให้บริการในช่วงเวลา 22.00 น.-03.00 น. (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนนักศึกษาที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับช่วงเวลาการเปิดให้บริการที่เหมาะสม

ช่วงเวลาที่เหมาะสม	นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม (N=31)	
	จำนวน	ร้อยละ
22.00 น.-24.00 น.	15	48.39
22.00 น.-03.00 น.	7	22.58
22.00 น.-06.00 น.	9	29.03
รวม	31	100.00

3.5 สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการเปิดให้บริการหลังเวลา 22.00 น.

จากจำนวนนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 325 คน พบว่า นักศึกษาจำนวน 134 คน (ร้อยละ 41.23) เห็นว่า สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการเปิดให้บริการหลังเวลา 22.00 น. คือ ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (ชั้น 1) อาคารหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ในขณะที่นักศึกษาจำนวน 102 คน (ร้อยละ 31.38) มีความเห็นว่า ควรเปิดให้บริการที่อาคารหอสมุด (ชั้น 1-4) และนักศึกษาจำนวน 89 คน (ร้อยละ 27.39) มีความเห็นว่าควรเปิดให้บริการหลังเวลา 22.00 น. ที่อาคารหอสมุด (ชั้น 1-3) (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 จำนวนนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการเปิดให้บริการหลังเวลา 22.00 น.

สถานที่	นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม (N=325)	
	จำนวน	ร้อยละ
ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง	134	41.23
อาคารหอสมุด (ชั้น 1-3)	89	27.39
อาคารหอสมุด (ชั้น 1-4)	102	31.38
รวม	325	100.00

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ในส่วนของการข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการ ณ ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Access Center) ชั้น 1 อาคารหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ ทั้งในช่วงเวลาปกติ และช่วงเปิดบริการ 24 ชั่วโมง นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

- อยากให้หอสมุดเปิดบริการ 24 ชั่วโมงทั้งอาคารหอสมุด และอาคารม.ล. ปิ่น มาลากุล เนื่องจากถ้าเปิดให้บริการเฉพาะที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีพื้นที่มันแคบ ที่อ่านหนังสือน้อย

- ควรเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงที่อาคารหอสมุดชั้น 1-3 หรือ 1-4 ก็ได้ เพราะจะได้มีการหาหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากชั้นได้อีก แต่ควรเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงแค่ช่วงที่จำเป็นจริง ๆ เช่น ก่อนสอบกลางภาค และปลายภาค 1 เดือน

- เป็นการศึกษาที่ทางหอสมุดเปิดให้บริการหลัง 22.00 น. เนื่องจากนักศึกษาจะได้มีที่อ่านหนังสือที่ปลอดภัยในยามค่ำคืน อยากให้เปิดชั้น 2 ของอาคาร มล.ปิ่น เพิ่มขึ้น เพราะมีผู้ที่ต้องการใช้บริการเป็นจำนวนมาก และที่นั่งมีไว้ไม่ค่อยเพียงพอ

- สถานที่เปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง ควรเปลี่ยนเป็นอาคารหอสมุดชั้น 1-3 ซึ่งเป็นสถานที่ให้นักศึกษาได้ค้นคว้าและอ่านหนังสือไปด้วยในตัว เพราะการเปิดให้บริการแต่ที่ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่เพียงอย่างเดียวจึงดูไม่ค่อยสมบูรณ์และลงตัวเท่าไรนัก

- ถ้าสถานที่ที่จะเปิดให้บริการหลัง 22.00 น. เป็นอาคารหอสมุดคงไม่เหมาะสม เพราะคนอาจจะใช้บริการน้อย แต่ต้องเปิดเครื่องปรับอากาศ และไฟตลอดเวลา ทำให้สิ้นเปลืองมาก ๆ ดังนั้น ควรเปิดให้บริการที่อาคาร ม.ล.ปิ่น มาลากุล ชั้น 1 ดีแล้ว แต่เปิดเครื่องปรับอากาศเย็นเกินไป

- ควรเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงทั้งช่วงสอบกลางภาคและปลายภาค

- อยากให้หอสมุดฯ เปิดให้บริการหลังเวลา 22.00 น. ทุกวัน

- การเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง ช่วงก่อนสอบของหอสมุดเป็นการดี ปลอดภัย มีที่อ่านหนังสือค้นคว้าได้อย่างอิสระ ทำให้การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ 24 ชั่วโมง และดีกว่าไปนั่งอ่านตามศาลากลางคืน เพราะมันอันตราย

- ในการเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง ควรมีเจ้าหน้าที่ของห้องสมุดดูแลอย่างใกล้ชิดเหมือนช่วงเวลาปกติ เพราะจากที่เคยไปใช้บริการช่วงที่เปิด 24 ชั่วโมง พบว่ามีนักศึกษาบางกลุ่มประพฤติตัวไม่เหมาะสม และบางกลุ่มก็คุยกันเสียงดังมากไม่เกรงใจคนรอบข้าง เรื่องโทรศัพท์มือถือก็เช่นเดียวกัน

- การให้บริการหลังเวลา 22.00 น. เป็นโครงการหนึ่งที่ทางมหาวิทยาลัยควรส่งเสริม แต่ที่ควรเปลี่ยนแปลงน่าจะเป็นในเรื่องของเวลา แม้ว่าจะไม่เคยใช้ในขณะนี้เลย แต่ก็คาดได้ว่าจำนวนผู้ใช้บริการจะลดลงจนถึงกับน้อยมาก ทำให้เป็นการสิ้นเปลือง

- ควรเปิดตลอดภาคการศึกษา ไม่ใช่เฉพาะช่วงสอบเท่านั้น วันเสาร์- อาทิตย์ ควรเปิดด้วย

- มักมีการจองที่นั่งอ่านกันมาก ค่อนข้างเป็นปัญหาสำหรับผู้อื่น ที่ต้องการใช้บริการเช่นกัน

- ห้องฉายวีดิทัศน์ น่าจะรับเคเบิลทีวีหรือ UBC ได้ด้วย

- ห้องฉายวีดิทัศน์เล็กเกินไป และควรมีมากกว่าหนึ่งห้อง

- การบริการอินเทอร์เน็ต มีบางเครื่องที่ไม่ทันสมัย ทำงานช้า อยากให้หอสมุดปรับปรุง

- เครื่องฟัง CD มีน้อยเกินไป

- อยากให้เข้มงวดกับเรื่องเสียงพูดคุย หรือเสียงโทรศัพท์มากกว่านี้

สรุป

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาถึงการให้บริการภายในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร ทั้งในช่วงเวลาปกติและช่วงเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์จะได้นำมาพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการต่าง ๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหรือปรับปรุงบริการที่มีอยู่เดิม หรือการจัดให้มีบริการอื่นเพิ่มเติม รวมทั้งเลือกสถานที่สำหรับให้บริการตลอด 24 ชั่วโมงที่เหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนผู้ใช้บริการในอนาคตต่อไป ❀

